

UNIVERSITY of
DEBRECEN

**НДІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

та

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М.І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ**

СПІЛЬНО З

*Інститутом єврорегіональних досліджень (ISER), Румунія
Академією державного управління, Республіка Молдова
Центром досконалості при Варшавській школі економіки (CEWSE), Польща
Університетом Дебрецена, Угорщина
Університетом Орадї, Румунія*

Міжнародний науково-практичний семінар

**ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ - ВИПРОБУВАННЯ КРИЗАМИ:
ПОШУКИ БІЛЬШОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА
РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ**

Програма та матеріали

**26-27 січня 2022 року
Чернівці, Україна**

UNIVERSITY of
DEBRECEN

**STATE INSTITUTION «INSTITUTE OF REGIONAL RESEARCH
NAMED AFTER M.I. DOLISHNIY OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCE
OF UKRAINE»**

and

**RESEARCH INSTITUTE OF THE EUROPEAN
INTEGRATION AND REGIONAL STUDIES
OF YURIY FEDKOVYCH CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY**

in cooperation with

Institute for Euroregional Studies (ISER), *Romania*

The Academy of Public Administration, *the Republic of Moldova*

Centre of Excellence at Warsaw School of Economics (CEWSE), *Poland*

University of Debrecen, *Hungary*

University of Oradea, *Romania*

International scientific and practical seminar

**CROSS-BORDER COOPERATION – THE CHALLENGE OF CRISES:
THE SEARCH FOR GREATER EFFICIENCY
AND EFFECTIVENESS**

Program and Proceedings

**26-27 January, 2022
Chernivtsi, Ukraine**

Семинар проводиться в рамках реалізації проєкту *«Стимулювання місцевого економічного зростання у прикордонних регіонах у процесі європейської інтеграції: кращі практики країн Східного партнерства»* (№ 599948-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-SUPPA) за напрямком Жан Моне Підтримка асоціацій Програми ЄС ERASMUS+. Період реалізації проєкту: 01.09.2018 – 28.02.2022. Керівник проєкту – Притула Христина, д.е.н., завідувач сектору транскордонного співробітництва Інституту, e-mail: khrystynka.prytula@gmail.com; тел.: +38(050)6701489.

Робочі мови семінару: українська, англійська.

The seminar is held within the framework of the project *«Boosting Local Economic Growth in Border Regions in the Process of EU Integration: Best Practices of Eastern Partnership (EaP) Countries»* (№ 599948-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-SUPPA) implemented under Jean Monnet – Support to Associations - ERASMUS+ Programme. Project duration: 01-09-2018 – 28-02-2022. Project manager – Khrystyna Prytula, Dr in Economics, Head of the Cross-Border Cooperation Sector of the Institute, e-mail: khrystynka.prytula@gmail.com; phone: +38(050)6701489.

Seminar languages: Ukrainian, English.

Перший день семінару для онлайн учасників / First day of the Seminar for online participants : meet.google.com/wgh-aejn-jsh

Другий день семінару для онлайн учасників / Second day of the Seminar for online participants : meet.google.com/iws-jjfi-tyq

Оргкомітет семінару

Круглашов Анатолій — доктор політичних наук, професор, директор НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри політології та державного управління — співголова оргкомітету, координатор семінару, Чернівці, Україна

Притула Христина — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України» — співголова оргкомітету, Львів, Україна

Нечаєва-Юрійчук Наталія — кандидат історичних наук, доцент і докторант кафедри політології та державного управління, керівник Лабораторії сучасних етнополітичних досліджень НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича — заступник координатора семінару, Чернівці, Україна

Члени оргкомітету:

Балюк Валентин — доктор хабілітований, професор, директор Центру Східної Європи, заступник директора Інституту політичної науки та адміністрації Університету Марії Склодовської-Кюрі, Люблін, Польща

Ротар Наталія — доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління, заступник директора з наукової роботи НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна

Рошка Людмила — доктор, професор, Академія публічного управління, Кишинів, Республіка Молдова

Сторонянська Ірина — доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України», Львів, Україна

Хорга Іоан — доктор, професор, Університет Орадї, Орадї, Румунія

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ / SEMINAR SCHEDULE

Виступ з вітальним словом — до 5 хвилин Greetings – up to 5 minutes

Доповідь — до 12 хвилин Presentations – up to 12 minutes

Виступ в обговоренні до 3 хвилин Discussion – 3 minutes

ФОРМАТ РОБОТИ

змішаний (онлайн і офлайн) mixed format (offline and online)

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ

Центральний корпус ЧНУ імені Юрія Федьковича
місто Чернівці, вул. Коцюбинського, Gedankendach, ауд.150

ПРОГРАМА НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

SEMINAR PROGRAM

СЕРЕДА, 26 СІЧНЯ

9.30 — 10.00 — реєстрація учасників/registration of the participants

10.00 — 10.30 — вітальні слова /greetings

Роман Петришин — доктор фізико-математичних наук, професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Микола Гуйтор — кандидат політичних наук, доцент, перший заступник голови Чернівецької обласної Ради

Сторонянська Ірина — доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», Львів, Україна

Анатолій Круглашов — доктор політичних наук, професор, директор НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри політології та державного управління

Тематична панель 1 Panel 1

**«РЕГІОНАЛЬНІ АКТОРИ ТКС: ПОТЕНЦІАЛ ВПЛИВІВ І РЕАЛЬНІ ЗДОБУТКИ»
“REGIONAL ACTORS OF CBC: POTENTIAL OF INFLUENCE AND REAL
ACHIEVEMENTS”**

10.30 – 12.30

модератор: Наталія Ротар

Мирослава ЛЕНДЬЕЛ, д. політ. н., професор.

НОВІТНІ АКТОРИ ТРАНСКОРДОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ
ЄВРОПІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

*MODERN ACTORS OF CROSS-BORDER INTERACTION IN CENTRAL
EUROPE: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF
RESEARCH*

Ірина СТОРОНЯНСЬКА, д. е. н, професор.

ДОВІРА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

TRUST AS A DETERMINANT OF ECONOMIC GROWTH

Сергій ГАКМАН, к. і. н., доцент.

УЧАСТЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У
ТРАНСКОРДОННІЙ ВЗАЄМОДІЇ: НА ПРИКЛАДІ ЄВРОРЕГІОНУ
«ВЕРХНІЙ ПРУТ»

*PARTICIPATION OF CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN CROSS-BORDER
INTERACTION: EXAMPLE OF THE "UPPER PRUT" EUROREGION*

Валентин БАЛЮК, доктор хабілітований, професор.

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ В
КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДОПОВІДІ «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ»

*POLISH-UKRAINIAN CROSS-BORDER COOPERATION IN THE CONTEXT
OF THE ANALYTICAL REPORT "STATE AND PROSPECTS OF THE
STRATEGIC PARTNERSHIP OF POLAND AND UKRAINE"*

Анатолій ЛИСЮК, д. політ. н., професор.

БІЛОРУСЬ ТА ПОЛЬЩА: ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ В УМОВАХ
ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

*BELARUS AND POLAND: CROSS-BORDER COOPERATION UNDER
CONDITONS OF THE HYBRID WAR*

Людмила РОШКА, доктор, професор.

РЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ: СТРАТЕГІЧНА МЕТА КРАЇН СХІДНОГО
ПАРТНЕРСТВА

*REGIONAL INTEGRATION: STRATEGIC GOAL OF THE EASTERN
PARTNERSHIP COUNTRIES*

*Христина ПРИТУЛА, д. е. н., с. н. с., Анна МАКСИМЕНКО, к. соц. н.,
Ірина КИРИК, аспірантка.*

РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У РАМКАХ
ТРАНСПОРТНОЇ ПАНЕЛІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

*DEVELOPMENT OF THE CROSS-BORDER COOPERATION WITHIN THE
EASTERN PARTNERSHIP TRANSPORT PANEL*

12.30 — 14.00 — ОБІДНЯ ПЕРЕРВА / LUNCH

Тематична панель 1: продовження
Panel 1 continuation

“РЕГІОНАЛЬНІ АКТОРИ ТКС: ПОТЕНЦІАЛ ВПЛИВІВ І РЕАЛЬНІ ЗДОБУТКИ”
“REGIONAL ACTORS OF CBC: POTENTIAL OF INFLUENCE AND REAL ACHIEVEMENTS”

14-00 – 16-00

Модератор: Наталія Нечасва-Юрійчук

Dorin DOBRA, PhD, associate Professor.

MORE EUROPE THROUGH CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAMS

БІЛЬШЕ ЄВРОПИ ЗАВДЯКИ ПРОГРАМАМ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

Анатолій КРУГЛАШОВ, д. політ. н., професор.

СТАГНАЦІЯ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ: ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

STAGNATION OF THE CROSS-BORDER COOPERATION: WAYS TO OVERCOME IT

Наталія РОТАР, д. політ. н., професор.

РОЛЬ СТРАТЕГУВАННЯ У ВИРОБЛЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

THE ROLE OF STRATEGY-MAKING IN THE DEVELOPMENT OF A REGIONAL MODEL OF THE CROSS-BORDER COOPERATION

Любов МЕЛЬНИЧУК, к. політ. н., доцент.

«СИЛУЕТ» УКРАЇНИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ РУМУНІЇ

UKRAINE “SILHOUETTE” IN THE SOCIO-CULTURAL SPACE OF ROMANIA

Marcela SLUSARCIUC, PhD in Economics.

CROSS-BORDER REGIONAL ACTORS - INSTITUTIONAL COMPARATIVE ASSESSMENT FRAMEWORK. STUDY CASE ROMANIA-UKRAINE

ТРАНСКОРДОННІ РЕГІОНАЛЬНІ АКТОРИ - ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА. КЕЙС РУМУНІЯ-УКРАЇНА

Сергій ТРОЯН, д. і. н., професор.

ЄВРОРЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА (ПРИКЛАД КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ)

*EUROREGIONAL ASPECT OF UKRAINIAN-ROMANIAN COOPERATION (AN
EXAMPLE OF THE CARPATHIAN EUROREGION)*

Сергій БОСТАН, к. політ. н.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

*PECULIARITIES OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S CROSS-BORDER
COOPERATION IN THE CONTEXT OF ITS REGIONAL POLICY
IMPLEMENTATION*

Людмила РІШКО, аспірантка.

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ:
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОТГ

*CROSS-BORDER COOPERATION AND DECENTRALIZATION: PROSPECTS
FOR AMALGAMATED COMMUNITIES' DEVELOPMENT*

16.00 — 16.20 — ПЕРЕПВА/ BREAK

Тематична панель 2
PANEL 2

«ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В УМОВАХ КРИЗ І ЗАГРОЗ: РЕСУРСИ ЇХ
ПОДОЛАННЯ»

“CBC UNDER CONDITIONS OF CRISIS AND THREATS: RESOURCES OF THEIR
OVERCOMING”

16-20 — 17-30

Модератор: Христина Притула

Ioan HORGA, PhD, Professor.

THE COVID-19 PANDEMIC ARISE THE ROLE OF THE NATIONAL AND
REGIONAL AUTHORITIES IN CBC EVOLUTION. CASE STUDY BIHOR
(RO)-HAJDU BIHAR (HU) COUNTIES

*ПОСИЛЕННЯ РОЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ В
ЕВОЛЮЦІЇ ТКС В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19. ПРИКЛАД ОКРУГІВ
БІХОР (РУМУНІЯ)-ХАЙДУ БІХАР (УГОРЩИНА).*

Mariusz SIENKEWICZ, Doctor Habil. Professor.

SOCIO-ECONOMIC IMPORTANCE OF CROSS-BORDER COOPERATION
BETWEEN POLISH AND UKRAINIAN REGIONS

*СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ ПОЛЬСЬКИМИ ТА УКРАЇНСЬКИМИ
РЕГІОНАМИ*

Ярослава КАЛАТ, к. е. н., Ольга ДЕМЕДЮК, м. н. с.

РОЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СТИМУЛЮВАННІ
МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ГРОМАД ЗАХІДНОГО
РЕГІОНУ УКРАЇНИ (НА ОСНОВІ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ)

*THE ROLE OF CROSS-BORDER COOPERATION IN PROMOTING LOCAL
DEVELOPMENT OF BORDER COMMUNITIES OF THE WESTERN
REGION OF UKRAINE (ON THE BASIS OF EXPERTS POLL)*

Dariusz WOJAKOWSKI, PHD in Sociology, professor.

THE RESILIENCE OF BORDERLAND COMMUNITIES UNDER THE
COVID-19 PRESSURE

СТІЙКІСТЬ ПРИКОРДОННИХ ГРОМАД ПІД ТИСКОМ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Наталія НЕЧАЄВА-ЮРІЙЧУК, к. і. н., докторантка.

ПРИКОРДОННЯ: ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА МІЖЕТНІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ

*BORDERLAND: POLITICAL COMPONENT OF INTERETHNIC
INTERACTION IN THE CIRCUMSTANCES OF CRISES*

ЗАГАЛЬНА ДИСКУСІЯ/ DISCUSSION

ЧЕТВЕР, 27 СІЧНЯ

Тематична панель 2: ЗАВЕРШЕННЯ

PANEL 2. CONCLUSIONS

**«ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В УМОВАХ КРИЗ І ЗАГРОЗ: РЕСУРСИ ЇХ
ПОДОЛАННЯ»**

**“CBC UNDER CONDITIONS OF CRISIS AND THREATS: RESOURCES OF THEIR
OVERCOMING”**

10-00 — 12-00

Модератор: Валентин Балюк

Cosmin CHIRIAC, Constantin-Vasile ȚOCA. PhD, Assoc. Professors.

THE FUTURE OF CBC IN VINOR – HAJDU VINAR

МАЙБУТНЄ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ У БІГОР – ХАЙДУ БІГАР

Сергій КАПТАЛАН, к. е. н., доцент.

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В
РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»

CROSS-BORDER COOPERATION OF ODESSA OBLAST' IN THE
FRAMEWORK OF "LOWER DANUBE" EUROREGION

Florina-Mariana SZIGETI-BOCOI, PhD Student.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AT THE BORDER IN THE FIRST
PANDEMIC YEAR

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ НА КОРДОНІ У ПЕРШИЙ
ПАНДЕМІЧНИЙ РІК

Руслана БАБУХ, магістр.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
МІЖ УКРАЇНОЮ І КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER
COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND EU MEMBER COUNTRIES

Руслана КЛИМ, аспірантка.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ
БОЛГАРІЄЮ ТА РУМУНІЄЮ

*PECULIARITIES OF CROSS-BORDER COOPERATION BETWEEN
BULGARIA AND ROMANIA*

Наталія САБАДАШ, аспірантка.

ІНДЕКС БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ ЯК ІНДИКАТОР ТРАНСКОРДОННОЇ
СПІВПРАЦІ М. ЧЕРНІВЦІ

*YOUTH WELFARE INDEX AS AN INDICATOR OF CROSS-BORDER
COOPERATION IN CHERNIVTSI*

ОБГОВОРЕННЯ ДОПОВІДЕЙ. ВНЕСЕННЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ ПРОПОЗИЦІЙ

ПІДСУМКИ СЕМІНАРУ / EVALUATION OF THE SEMINAR

АНАТОЛІЙ КРУГЛАШОВ, ХРИСТИНА ПРИТУЛА

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР

**ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ – ВИПРОБУВАННЯ
КРИЗАМИ:
ПОШУКИ БІЛЬШОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ**

ТЕЗИ ВИСТУПІВ

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL SEMINAR

**CROSS-BORDER COOPERATION – THE CHALLENGE
OF CRISES:
THE SEARCH FOR GREATER EFFICIENCY
AND EFFECTIVENESS**

ABSTRACTS OF PRESENTATIONS

Руслана БАБУХ
магістр публічного управління та адміністрування,
директор Чернівецького ліцею №12 «Ювілейний»
Чернівецької міської ради

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ І КРАЇНАМИ- ЧЛЕНАМИ ЄС

Україна володіє значним потенціалом свого економічного та соціального розвитку загалом, а також здійснення транскордонної співпраці зокрема. 19 з 27 регіонів нашої країни – прикордонні. Їх сукупна площа становить 77% усієї території держави. Україна розташована на перетині торговельних і туристичних шляхів між Європою, Азією та Близьким Сходом. Наша держава безпосередньо межує із сімома країнами, а через Чорне море – ще із трьома. Такі географічні особливості України вимагають розробки і проведення якісної національної та регіональної політики щодо співпраці із сусідніми державами та їх регіонами.

У сучасних умовах транскордонні відносини набувають характеру міжнародних, особливо в рамках діяльності єврорегіонів. Незважаючи на існуючі територіальні диспропорції, розбіжності інтересів та цілей, необхідність розвивати транскордонне співробітництво залишається актуальною. Це обумовлено взаємозалежністю природного і соціального середовища існування прикордонних регіонів. До того ж, відповідно до ЗУ «Про транскордонне співробітництво», «...метою транскордонного співробітництва є формування добросусідських відносин та поглиблення взаємодії суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва, що сприяє спільному вирішенню завдань місцевого та регіонального розвитку» [4].

Враховуючи нинішні геополітичні умови, особливо те, що РФ розв'язала проти України триваючу донині війну, наша держава повинна спрямовувати свої сили і ресурси на поглиблення співпраці з ЄС та окремими його членами. Вважаємо, що державна політика має бути спрямована на виявлення структурно нестійких прикордонних

областей чи районів, формування спеціальних програм їх підтримки за окремими напрямками і вирівнювання рівня регіонального розвитку.

Позитивний вплив на розвиток транскордонного співробітництва може здійснити завершення реформи територіальної організації влади та органів місцевого самоврядування, оскільки об'єднані громади матимуть можливість самостійно розпоряджатись власними фінансами, затверджувати місцеві бюджети і навіть здійснювати кредитні запозичення. Відтак розгалужена система центрів надання адміністративних послуг значно понизить надто високий рівень бюрократизації, що полегшить співпрацю іноземних учасників транскордонного співробітництва з українською стороною. Тому пріоритетним наразі вважаємо – успішне завершення реформи децентралізації влади і активізацію місцевих управлінських еліт щодо налагодження тіснішої співпраці із зарубіжними партнерами, використовуючи наявний сумарний потенціал своїх регіонів.

Що стосується розвитку єврорегіонів як форм транскордонної співпраці з європейськими країнами, то, з огляду на їх обмежені можливості, необхідною є їх реорганізація на Об'єднання єврорегіонального співробітництва. За словами науковців Я.Калат та О.Демедюка, активізувати роботу в контексті діяльності єврорегіональних структур можна через створення спільної стратегії розвитку єврорегіонів України, враховуючи стратегічні пріоритети загальноєвропейського, національного і регіонального рівнів [1, с. 96].

Певні кроки у цьому напрямку робляться в Україні. Так, у 2021 році було затверджено Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 рр., виконання якої сприятиме «створенню об'єднань єврорегіонального співробітництва, забезпеченню функціонування інших наявних форм та органів транскордонного співробітництва, у тому числі єврорегіонів» [3]. Тобто, розвиток єврорегіонів визначений пріоритетним для вітчизняної політики транскордонного співробітництва. Водночас урядом визнається, що існує недостатнє фінансування проєктів, спрямованих на втілення цієї політики, тож нерозв'язаними залишаються проблеми розвитку прикордонної транспортної інфраструктури, охорони і відновлення екосистем регіонів, низької інституційної спроможності суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва [3]. Таким

чином, існує потреба в переосмисленні інструментів транскордонного співробітництва загалом. Важливо, щоб Україна належним чином оцінювала можливості та важелі співпраці із регіонами сусідніх країн, які могли би наблизити її до інтеграції в ЄС.

Розвиток транскордонного співробітництва можуть стимулювати певні заходи, зокрема такі як проведення спільних наукових досліджень і експертних круглих столів з учасниками транскордонного співробітництва; організація тематичних навчальних програм для державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування; заохочення громадських об'єднань, місцевих органів влади, закладів освіти і культури до участі в транскордонних проєктах тощо. Також важливим моментом є виведення значення і ролі єврорегіонів на рівень зовнішньо-політичних пріоритетів України. Адже завдяки розвитку цього інструменту наша країна може тільки виграти, отримавши дивіденди у вигляді успішно реалізованих проєктів, позитивних соціально-економічних змін, гнучкій євроінтеграції.

Перспективним є розвиток конкурентоспроможного підприємницького сектору, адже ЄС активно стимулює і підтримує транскордонне партнерство малого і середнього бізнесу як способу просування економічної інтеграції ЄС. Україна могла б використовувати формат єврорегіонів для створення нових підприємств у традиційному секторі торгівлі, послуг і виробництва. Співпрацю між прикордонними фірмами та підприємствами можна розглядати як ефективну стратегію розвитку в умовах обмеженості ресурсів, що особливо актуально в умовах пандемії Covid-19.

Ще одним важливим напрямом розвитку транскордонного співробітництва є туристична інтеграція як політична форма інтернаціоналізації рекреаційної діяльності й об'єктивний процес закономірного розвитку сфери туризму, що допомагає розвивати туристичну співпрацю між державами та зближувати їх суспільства [2, с. 44]. Це, насамперед, має стосуватися єврорегіонів за участю європейських країн.

Отже, перспективи розвитку транскордонного співробітництва між Україною і країнами-членами ЄС передбачають, по-перше, адекватне сприйняття українською владою того, що в сучасних

геополітичних умовах для нашої країни важливим залишається поглиблення співпраці з ЄС та окремими його членами, виявлення вразливих прикордонних областей чи районів, формування спеціальних програм їх підтримки. По-друге, нормалізувати розвиток єврорегіонів може завершення реформи територіальної організації влади та органів місцевого самоврядування на районному та обласному рівнях. По-третє, органи центральної і місцевої влади повинні спільно підносити роль єврорегіонів на рівень зовнішньополітичних пріоритетів України як лабораторії європейської інтеграції України. По-четверте, питання функціонування єврорегіонів, які раніше було створені з областями РФ, мають зійти нанівець, оскільки ця держава використовувала подібні майданчики проти України. Вважаємо, що ті єврорегіони, які створені без країни-члена ЄС, позбавлені сенсу.

Список використаних джерел

1. Калат Я. Я., Демедюк О. П. Перспективи розвитку інституціолізованих форм транскордонного співробітництва в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. № 5. С. 92–97.
2. Пірен М. І. Європейські цінності – важливий чинник ефективної співпраці україно-румунського транскордонного співробітництва в галузі соціально-економічного розвитку прикордонних місцевих громад. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. № 6. С. 42–45.
3. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text> (дата звернення: 03.01.2022)
4. Про транскордонне співробітництво. Закон України /1861-IV від 24 червня 2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text> (дата звернення: 03.01.2022)

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДОПОВІДІ «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ»

Аналітичну доповідь «Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Точка зору Польщі та України» підготувала Міжнародна група з дослідження відносин Польщі та України у складі працівників Інституту політичних наук і адміністрування УМКС, Інституту Центральної Європи у Любліні, Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка. В аналітичній доповіді проведено аналіз двосторонніх відносин Польщі та України в контексті міжнародного середовища, котре змінюється. В документі відображено погляди польських та українських експертів на розвиток стратегічного партнерства Польщі і України та розроблено ряд рекомендацій для органів влади, які формують зовнішню та регіональну політику держав.

Транскордонна співпраця є важливою ланкою двосторонніх відносин між Польщею та Україною. Сторони сформувавши достатньо хорошу правову та інституційну базу таких відносин. Основи транскордонної взаємодії були викладені у Договорі між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 1992 р. (ст. 10) та в Угоді між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво від 1993 р. (ст. 4). Важливою частиною договірно-правової бази є двосторонні домовленості між суб'єктами адміністративно-територіального устрою обох країн. На даний момент сторонами підписано понад 500 таких документів. Доволі ефективно працює створена у 1995 р. польсько-українська Міжурядова координаційна рада з питань міжрегіонального співробітництва, в рамках якої працює шість міжурядових комісій.

Польсько-українське транскордонне співробітництво має можливість розвиватися на основі Європейської рамкової конвенції

про транскордонне співробітництво (від 21 травня 1980 р.) з використанням формули євро регіонів («Карпати», «Буг» та «Розточчя») та європейських програм Phare, TACIS CBC та Ініціативи INTERREG [1].

Опрацювання та реалізація польсько-української Стратегії транскордонної та регіональної співпраці не тільки упорядкує цю сферу взаємовідносин, але й буде поштовхом для більш плідної та комплексної співпраці між регіонами та громадами двох країн. Польсько-українське транскордонне та міжрегіональне співробітництво може стати ефективною формою європейської інтеграції України. Однією з головних проблем, що ускладнюють економічну та транскордонну співпрацю, є недостатній рівень розвитку прикордонної інфраструктури та низька пропускна здатність польсько-українського кордону. Незважаючи на доволі високий рівень транскордонної та міжрегіональної співпраці між Польщею та Україною вона ще не розкрита в повній мірі, зокрема туристичний та природничий потенціал прикордонних територій.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь «Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Точка зору Польщі та України». Люблін-Київ: Видавництво Сейму РП, 2021.

Сергій БОСТАН,

к. політ. н.

ORCID: 0000-0002-0584-0346

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Геополітична ситуація в «старому світі» докорінно змінилася. Держави Центральної та Східної Європи, які належали колись до радянського блоку, намагаються приєднатися до європейської та

світової спільноти. За останні роки економічні відносини України із західними сусідами вийшли на новий рівень. Основна ідея – поступове перетворення кордонів із місця розподілу і суперництва між країнами в арену економічного співробітництва, розвитку та європейської інтеграції.

У підвищенні результативності системи зовнішньоекономічних зв'язків ключову роль відіграють субрегіональні об'єднання, зокрема, на територіях суміжних прикордонних регіонів. Практично субрегіональні об'єднання плідно заповнюють існуючу нішу зв'язків, оскільки міждержавне співробітництво – закономірність, суть якої визначається інтеграцією та інтернаціоналізацією господарського життя, сформованими на ґрунті системи внутрішніх відносин і визначаються ними. Ефективною формою діяльності субрегіональних об'єднань, територіальної відкритості виступають транскордонні регіони.

Єврорегіональне співробітництво здатне піднести рівень реалізації інтересів окремих країн у глобальному світовому господарстві. Приклад подає Європейський Союз – найбільше у світі регіональне об'єднання, що виникло одночасно, а значною мірою, й на противагу, порушеній у глобалізованому світі рівновазі. Процес світової глобалізації включає водночас і регіоналізацію як результат переорієнтації зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних стратегій посткомуністичних країн. Наприкінці ХХ ст. у структурі ЄС регіональна політика поступово виділилася в окремий, досить важливий і пріоритетний напрям діяльності.

Проблема зміцнення потенціалу регіонів повинна розглядатися у контексті євроінтеграційного курсу України. Інтегрування України в європейські структури потребує вироблення і реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами й управління ними, яка б відповідала принципам регіональної політики Європейського Союзу. Для євроінтеграційних прагнень України співробітництво з ЄС у сфері регіонального розвитку не менш важливе, ніж підписання Угоди про асоціацію, залучення до зони вільної торгівлі чи безвізовий режим. Це, зокрема, зумовлено зосередженням більшої частини бюджету Європейського Союзу на вирівнюванні розвитку і стандартів життя

різних регіонів країн Спільноти для запобігання суттєвих небезпек, до яких можуть призвести існуючі диспропорції.

Транскордонне співробітництво у формах прикордонної, міжобщинної, міжтериторіальної і міжмуніципальної співпраці належить до ключових елементів регіонального розвитку. Це було відображено у Концепції державної регіональної політики, яка визначала розвиток транскордонного співробітництва як дієвий засіб зміцнення міждержавних відносин вирішення регіональних проблем у контексті налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики і наближення національного законодавства з цих питань до норм і стандартів Європейського Союзу [1].

Завдяки розвитку транскордонного співробітництва Україна має можливість:

- налагодити співпрацю між західними областями та прикордонними регіонами країн-членів ЄС;
- стимулювати надходження фінансів до бюджетів прикордонних регіонів;
- покращити прикордонну інфраструктуру;
- реалізовувати практики децентралізації влади, як того вимагають європейські стандарти тощо.

Після розширення Європейського Союзу в 2004 та 2007 роках як Україна, так і Європейський Союз опинилися у новій ситуації на кордонах. Наразі західний кордон України є східним кордоном ЄС. Важливо знайти нові інструменти і механізми, які б сприяли перетворенню проблем, що постали з розширенням ЄС, в можливості і переваги для України, водночас використати обопільні вигоди з метою зміцнення як сфери національної безпеки, так і нових можливостей транскордонного і міжрегіонального співробітництва. Однак, завдання раціонального використання цих можливостей ще не посіло належного місця в регіональній політиці України. Наразі триває пошук розумного компромісу між трактуванням прикордонного співробітництва ЄС з Україною як форми більш глибокої інтеграції та чинника мінімізації ризиків імпорту в ЄС соціально-економічних проблем, що мають місце в Україні. Дається в знаки й асиметрія в рівнях соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів України й країн-сусідів.

На сучасному етапі розвитку транскордонного співробітництва після розширення Євросоюзу настав переломний момент, коли переважно від політико-декларативного єврорегіонального співробітництва необхідно прискорено переходити до пріоритетів економічної співпраці і реалізації конкретних спільних господарських транскордонних проектів.

Економічне об'єднання Європи, а також політична інтеграція держав європейського континенту зазнає швидких змін і, по суті, є викликом часу, відображає зростаючу потребу політики об'єднання європейських держав у контексті реалізації єврорегіональної політики з метою зменшення диспропорцій у розвитку регіонів та сприяння стабільності в різних вимірах у більш різноманітній Європі.

Отже, транскордонне співробітництво, котре є корисним інструментом та водночас складовою частиною добросусідських відносин із сусідніми країнами, може стати своєрідним каналом, через який негативна енергія міжнаціональної напруги й непорозумінь могла б швидко трансформуватися в нові форми співпраці, оскільки на відміну від держав ЄС у постсоціалістичних країнах мета єврорегіонів більш багатогранна та охоплює не лише економічні, екологічні, фінансові, а й національно-культурні та соціально-психологічні сфери людської діяльності. Забезпечення захисту інтересів національних меншин, реалізації їхніми представниками політичних, економічних, соціальних й інших прав і свобод, сприяння збереженню етнокультурної самобутності за умови їх відкритості процесам модернізації, а також діяльності громадських організацій виступає на перший план під час здійснення державного управління в даних регіонах.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11>

*Сергій ГАКМАН,
к. і. н., доцент*

УЧАСТЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ТРАНСКОРДОННІЙ ВЗАЄМОДІЇ: НА ПРИКЛАДІ ЄВРОРЕГІОНУ «ВЕРХНІЙ ПРУТ»

Транскордонне співробітництво є ключовим спільним інструментом політики згуртованості та сусідства ЄС, який став одним із пріоритетів державної регіональної політики України задовго до підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Транскордонне співробітництво спрямовано на поглиблення взаємодії з соціально-економічних, екологічних та безпекових питань в прикордонних з країнами-членами ЄС та з країнами Східного партнерства регіонах України. За сьогоднішніх умов воно покликане стати більш ефективним засобом європейської та євроатлантичної інтеграції України, її регіонів і громад.

Водночас, за умов сучасної системи непрямой демократії, потреби громадян у формуванні політики не можуть бути виражені повною мірою, оскільки їхня участь обмежена, здебільшого вибором своїх представників, але демократію не можна звести лише до виборчих інститутів та процесів (політичних партій, виборів тощо), оскільки це спричинює розрив між виборцями та обраними ними представниками влади. Сьогодні в Україні, як і в інших посткомуністичних країнах існує реальна потреба створити ефективні механізми спілкування та взаємодії між громадянами та їхніми представниками у міжвиборчі періоди. Актуальність цього процесу продиктована також тим, що більшість посткомуністичних країн перебувають на етапі переходу від моделі представницької демократії до демократії участі.

Надзвичайно цікавим є цей процес на прикордонні у контексті взаємодії інститутів громадянського суспільства по різні боки державного кордону. Представники інститутів громадянського суспільства значну роль відіграли в процесі реалізації транскордонних ініціатив та проектів на території Євро регіону «Верхній Прут». Це відбувалось і під час реалізації програми PHARE CBC «Румунія – Україна. 2004-2006», і під час реалізації програми TACIS, і під час

реалізації спільної операційної програми ЄС «Румунія – Україна – Республіка Молдова. 2007 – 2013». Це продовжується і зараз, під час реалізації спільної операційної програми «Румунія Україна. 2014 – 2020». Ми впевнені, що відбуватиметься подібна взаємодія і під час реалізації майбутньої програми «Interreg Next Румунія – Україна. 2021-2027». Певний досвід взаємодії відбувалося також під час реалізації проєктів і за іншими програмами різного роду фондів, посольств, департаментів України та інших країн світу.

Саме у цьому процесі взаємодії інститутів громадянського суспільства по різні боки кордону, та із відповідними органами влади формується громадянська добродішність і громадянська позиція, що знаходить вираз у понятті соціального капіталу, основними компонентами якого є: мережа горизонтальних зв'язків між рівними і вільними індивідами; норми взаємності і довіри; навички колективних дій; відчуття причетності до суспільних справ, обов'язку та відповідальності перед іншими людьми, тобто громадянськість у її неполітичних проявах. Адже соціальний капітал є ознакою зрілості й ефективності громадянського суспільства, а також тим його основним продуктом, що забезпечує вплив громадянського суспільства на інші сфери суспільного життя, у тому числі (а можливо й насамперед) – на політику.

На жаль, органи влади не одразу визнають ініціативу неурядових організацій брати участь у вирішенні важливих соціально-економічних питань громади, регіону і країни в цілому, а також у транскордонній співпраці. Це, у свою чергу, негативно впливає на віру представників громадських організацій в свої сили і на їх бажання займатися цими проблемами. Так, наприклад, у 2009 р. виникла ідея створити Чернівецьку коаліцію неурядових організацій Єврорегіону «Верхній Прут». Створена коаліція внесла до Чернівецької обласної державної адміністрації пропозиції щодо включення представників громадських організацій до складу Робочих Комісій Єврорегіону «Верхній Прут». Пропозиції були надіслані обласній державній адміністрації. Проте, під час чергового засідання Ради Єврорегіону, на якому було затверджено його новий склад керівництва і робочих органів, пропозиції коаліції були проігноровані владою і до складу комісій не включили представників громадськості.

Двома роками пізніше, 22 січня 2011 р., у Чернівцях відбувся транскордонний семінар в рамках проекту «Вплив неурядових організації та засобів масової інформації на рівень прозорості влади у прикордонних регіонах України, Республіки Молдова та Румунії влади у формуванні громадянського суспільства», що реалізовувався Благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» у партнерстві з Міжнародною асоціацією малого та середнього бізнесу “Small Euro Business” (Республіка Молдова), Благодійним фондом «Ана» (Румунія) та ЧОГО "Буковинські перспективи" (Україна), за фінансової підтримки Програми “Схід-Схід: партнерство без кордонів” (Міжнародний фонд «Відродження», Фонд Сорос-Молдова та Фонд Сорос-Румунія). Під час роботи семінару була утворена Транскордонна платформа неурядових організацій з міжрегіонального співробітництва, яка ставила собі за мету сприяння сталому розвитку регіонів та громад Східної, Південно-Східної та Центральної Європи шляхом цілеспрямованої участі громадськості у міжрегіональному, транскордонному співробітництві та використанні можливостей та інструментів транскордонного співробітництва.

Засновниками Платформи стали неурядові організації прикордонних територій України, Республіки Молдова та Румунії. Під час семінару була обрана координаційна рада Платформи, її керівний склад. Також були затверджені кандидатури представників неурядових організацій трьох країн, яких запропонували органам влади для включення від імені Платформи до складу чотирьох Робочих Комісій та Секретаріату Ради Єврорегіону «Верхній Прут» під час наступної ротації робочих органів Єврорегіону. Після підписання представниками 40 неурядових організацій трьох країн відповідних документів про персональні пропозиції Платформи, вони були вручені органам влади адміністративно-територіальних одиниць-членів Єврорегіону «Верхній Прут». Проте, кілька років не проводилися відповідні засідання (хоча відповідно до статутних вимог Єврорегіону вони повинні відбуватися щоквартально). Врешті решт, під час чергової ротації керівництва і робочих органів Єврорегіону і ці пропозиції були проігноровані органами влади.

Незважаючи на усі спроби, представники інститутів громадянського суспільства так і не потрапили до складу робочих

органів Єврорегіону «Верхній Прут», хоча про їх потенціал співробітництва можна судити з кількості успішно реалізованих транскордонних проектів.

Проте, інститути громадянського суспільства продовжують розробляти і реалізовувати важливі соціально-економічні проекти як на рівні регіону, так і транскордонного характеру, щодня доводячи серйозність своїх намірів та соціальну зрілість, піклуючись про збереження паростків демократії.

Список використаних джерел

1. Вливати на владу не лише у передвиборчий період: досвід проекту «Голос громадськості». *Вісник Центру (Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень)*. 2003. № 173. 20 січня.
2. «Єврорегіон «Верхній Прут»: досвід, особливості, виклики, шляхи інтенсифікації співробітництва. Інформаційно-аналітичний збірник. / Укл. Гакман С. М., Нечаєва-Юрійчук Н. В., Бройде З. С. / Наук. ред. Яرمистий М. В. Чернівці: «БукРек», 2020. 36 с.
3. Полохало В. Середній українець – соціальна основа негромадянського суспільства. *Політична думка*. 1999. № 4. С. 30–32.
4. Ротар Н. Тенденції розвитку транскордонної співпраці України та Румунії в контексті євроінтеграційних процесів. URL: www.dc-summit.info/proekty/ukraina-rumunija-moldova/1330-tendencii-rozvitku-transkordonnoi-spivpraci-ukraini-ta-rumunii-1.html

Ярослава КАЛАТ, к. е. н.

ORCID: 0000-0003-0390-6986

Ольга ДЕМЕДЮК

ORCID: 0000-0003-2456-9587

РОЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СТИМУЛЮВАННІ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ГРОМАД ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ (НА ОСНОВІ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ)

Транскордонне співробітництво є ефективним інструментом стимулювання соціально-економічного розвитку та підвищення рівня

населення у прикордонних регіонах, які здебільшого є периферійними. Поруч з такими основними викликами, з якими доводилося боротися українським прикордонним регіонам, як забезпечення конкурентоспроможності в умовах євроінтеграційних процесів та послаблення бар'єрної функції кордону, низький рівень економічної безпеки, відтік людського капіталу та питання етнічних меншин, через пандемію COVID-19 додалися нові, які ускладнили розвиток транскордонного співробітництва (налагодження транскордонного співробітництва в умовах закритих кордонів, або додаткових вимог їх перетину, зміщення державних політик з регіонального на національний рівень, обмеження у реалізації спільних заходів та ініціатив тощо).

Результати проведеного працівниками ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» експертного опитування представників прикордонних громад Західного регіону України у 2019 році [1] засвідчили, що третина з них не використовує фактор географічної близькості до сусідніх країн і не співпрацює з суміжними громадами по іншій бік кордону. Ті, що мають досвід співпраці, в кращому випадку проводять спільні культурні чи спортивні заходи. Зовсім мало громад співпрацюють у сферах підприємництва, освіти/науки, екології, інвестицій тощо. В умовах пандемії Covid-19 ці тенденції ще більше посилюються.

Перелік проблем, які стримують соціально-економічний розвиток прикордонних територій, дуже великий. Немає жодної проблеми, яку б зазначили менше чверті респондентів. Це і низький попит на продукцію місцевого виробництва, і обмежений доступ до якісної питної води, і брак інформації для підприємців щодо започаткування та розвитку бізнесу і виходу на зовнішні ринки, і нестача якісних управлінських кадрів. Але найбільш актуальними для більшості громад є проблеми з каналізаційними мережами, вивезенням сміття і залученням інвестицій.

Частково ці проблеми можна вирішити спільними зусиллями із суміжними прикордонними територіями сусідніх країн. Зокрема, прикордонні громади мало використовують інструменти позиціонування та промоції своєї території як в Україні, так і в транскордонному просторі. Тільки половина громад розробили свій

веб-сайт, ще менше мають стратегії соціально-економічного розвитку чи програми розвитку транскордонного співробітництва. Місцеві бренди товарів і послуг у прикордонні практично відсутні. Регулярно публікують інформацію про громаду в ЗМІ чи проводять фестивалі/ярмарки теж тільки близько половини громад, а регулярно готують промоційні матеріали взагалі лише 5% громад. Лідером серед областей, що досліджувалися, у використанні інструментів позиціонування та промоції своєї території також є Волинська область.

Водночас більшість прикордонних громад не мають досвіду реалізації транскордонних проєктів, хоча активно беруть участь у міжнародних і національних конкурсах проєктів спрямованих на розвиток територіальних громад. Це свідчить, що на локальному рівні громади все ще стикаються з низкою перешкод, які не дозволяють ефективно реалізовувати можливості транскордонного співробітництва. Зокрема, такими перешкодами можуть бути низька інформаційна і кадрова підтримка, нестача коштів у місцевих бюджетах для співфінансування зазначених проєктів або ж небажання чи нерозуміння місцевих органів влади використовувати можливості транскордонного співробітництва. Зокрема, основним джерелом співфінансування переважної більшості проєктів прикордонних громад є кошти із місцевих бюджетів.

Серед опитаних прикордонних громад, які реалізовували транскордонні проєкти, найактивнішими є прикордонні громади Закарпатської області, які спільно з суміжними прикордонними територіями сусідніх держав на той час реалізували понад десять проєктів.

Основними сферами реалізації проєктів є культура, освіта та спорт. Також спільні зусилля громад були спрямовані на ремонт чи відкриття нових об'єктів соціальної інфраструктури та купівлю спецтехніки чи обладнання.

Прикордонні громади мають намір надалі реалізовувати проєкти спільно із суміжними прикордонними територіями сусідніх країн у сфері освіти, спорту, культури та мистецтва. Корисними також вважають транскордонні проєкти, які сприятимуть покращенню туристичної інфраструктури та розвитку туризму, створенню спільного виробництва, зокрема у сільськогосподарського, будівництву/ремонту

водовідведення і каналізаційно-очисних споруд. Прикордонні громади Закарпатської області вважають, що необхідним є обмін досвідом і навчання з написання проєктів.

Аналіз думок респондентів показує, що існує багато напрямків сприяння розвитку транскордонного співробітництва (ТКС) за участі їхніх громад. Однаково часто наголошується як на важливості інфраструктури перетину кордону, в тому числі на відкритті нового пункту пропуску та покращенні доступності до найближчого наявного пункту пропуску, так і на ролі органів влади у підготовці спільних стратегічних і програмних документів та створенні загального сприятливого середовища співпраці. При цьому також відзначалась необхідність залучення до співпраці бізнес-структур, громадських організацій та звичайних мешканців, особливо організація поїздок для них та для представників органів влади до сусідніх країн для обміну досвідом.

Децентралізація в умовах транскордонного співробітництва дозволяє використовувати всі можливі інструменти, в тому числі фінансові, з метою вирівнювання диспропорцій розвитку прикордонних регіонів сусідніх країн, та посилення інтеграції на транскордонному рівні. За результатами першого етапу реформи децентралізації більшість прикордонних громад дають позитивну оцінку цих процесів. Процесами децентралізації задоволена майже половина опитаних прикордонних громад. У Волинській області, де найбільше було в той час утворено ОТГ, більше 80% прикордонних громад позитивно ставляться до реформи децентралізації. Однак громади остерігаються певних ризиків, які можуть виникнути в процесі реалізації цієї реформи та можуть стати перешкодами для їх розвитку. Найбільшими ризиками вбачають появу значних дисбалансів між делегованими новими повноваженнями та доступними фінансовими ресурсами громади, посилення нерівномірності розвитку територій в межах громади, посилення нерівномірності розвитку громад в межах країни, погіршення доступності та якості надання медичних послуг та подальший економічний занепад території громад.

Однак під впливом реформи децентралізації і місцевого самоврядування у прикордонних громадах Волинської, Львівської, Закарпатської і Чернівецької областей зросла кількість нових

підприємств за останні чотири роки. Поступ у розвитку підприємництва на прикордонних територіях найбільше відчувається в ОТГ. Також децентралізація виявила певну неспроможність деяких прикордонних ОТГ, в яких до реформи не функціонувало більше 10 підприємств і досі жодного підприємства не відкрилося.

Транскордонне співробітництво може бути ефективним інструментом для вирішення багатьох спільних проблем на локальному рівні за умови ведення послідовної державної і регіональної політики в сфері транскордонного співробітництва, яка би вчасно і ефективно реагувала на виклики сьогодення.

Список використаних джерел

1. Притула Х. М., Калат Я. Я., Демедюк О. П. Прикордонні громади Західного регіону України: сучасні тенденції та перспективи економічного розвитку: науково-аналітична записка. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2019. 43 с.

*Сергій КАПТАЛАН,
к. е. н., доцент*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»

Одеська область приділяє значну увагу розвитку транскордонного співробітництва як одного з найбільш дієвих інструментів європейської інтеграції і взаємовигідної кооперації регіонів, в тому числі за допомогою активної участі Одеської області в Єврорегіоні «Нижній Дунай».

Єврорегіон «Нижній Дунай» було створено в 1998 році та він характеризується 23-ма роками транскордонного співробітництва країн, 3-ма країнами-учасниками і 6-ма регіонами-партнерами: вся Одеська область (Україна), повіти Галац, Тульча, Бреїла (Румунія),

райони Кагул і Кантемір (Республіка Молдова). Єврорегіон «Нижній Дунай», як форма транскордонного співробітництва, демонструє свою ефективність у стимулюванні регіонального розвитку в різних галузях: інфраструктура, туризм, культура, наука і освіта, охорона здоров'я, екологія та покращення стану навколишнього середовища, тощо [1]. Розвиток регіонів відбувається шляхом розробки, реалізації проектів і залучення донорської допомоги Європейського союзу. Також Єврорегіон є прикладом транскордонного співробітництва, що відображається в партнерстві, здатності вести діалог, взаємній підтримці і спільних проектах.

В 2004 році з метою розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва на регіональному рівні, в тому числі і в рамках Єврорегіону «Нижній Дунай», було створено Агентство транскордонного співробітництва «Єврорегіон Нижній Дунай» (надалі – Агентство), що наразі є комунальною організацією Одеської обласної ради.

Завдяки стратегічній позиції та підтримці керівництва області почався процес активної участі Одеської області в діяльності, направленої на розвиток транскордонного співробітництва та перезавантаження діяльності в рамках Єврорегіону «Нижній Дунай».

Таким чином, за підтримкою керівництва Одеської області були ініційовано:

- проведення ротації в керівних органах та органах контролю Єврорегіону, що повинна була відбутися ще в листопаді 2020 року;
- оновлення представників від Одеської області в керівних органах та органах контролю Єврорегіону «Нижній Дунай».

Одночасно з цим необхідно зазначити, що головними фінансовими інструментами Європейського Союзу реалізації Стратегії ЄС для Дунайського регіону на території Одеської області є Спільна Операційна Програма транскордонного співробітництва «Румунія-Україна та Програма «Басейн Чорного моря»

Провівши аналіз та оцінку цих програм за період 2014-2020 рр., стало відомо, що в рамках операційної програми «Румунія –Україна 2014-2020» в Одеській області було реалізовано 9 проектів кошторисною вартістю 5 888 237,00 євро, а в рамках операційної

програми «Басейн Чорного моря» 18 проектів кошторисною вартістю 3 009 604 євро.

Слід зазначити, що загальний бюджет СОП «Румунія-Україна 2014-2020» складав 60 млн. євро [2], а бюджет СОП «Басейн Чорного моря 2014-2020» – 54 млн. євро [3], тобто в Одеську область було залучено лише біля 10% загального фінансового потенціалу програми «Румунія-Україна та 18% – «Басейн Чорного моря, що обов'язково потрібно врахувати у фінансовій перспективі під час участі у майбутньому періоді СОП «Румунія-Україна 2021-2027» та «Басейн Чорного моря 2021-2027».

Окремо слід зазначити, що виходячи з аналізу проектів Спільних операційних програм періоду 2014-2020 з усіх проектів, тільки 2 є великомасштабними (Hard-проектами), що теж треба врахувати в майбутньому періоді. Великомасштабні проекти мають більший вплив на розвиток регіону, аніж будь-які інші!

У зв'язку з настанням нового міжнародного грантового періоду транскордонного співробітництва 2021-2027 рр., на основі аналізу представленого Агентством, було визначено щонайменше 14 програм транскордонного співробітництва актуальних для Одеської області в рамках багаторічної фінансової перспективи ЄС на 2021-2027 роки [4].

В першу чергу, дві давно знайомі для області програми транскордонного співробітництва (СВС) Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва NDICI: «Басейн Чорного моря» та «Україна – Румунія» з плановим загальним бюджетом більш ніж 100 млн. євро.

Пріоритетними цілями програми «Румунія-Україна» на період 2021-2027 рр. визначено:

ПЦ 2. «Зелена низьковуглецева Європа та її прилеглі території» (доступність води, якість та забруднення; зміна клімату; якість повітря).

ПЦ 4. «Більш соціальна та сприятлива інклюзії Європа та її прилеглі території»

СЦ 2. «Більш безпечна та захищена Європа та її прилеглі території».

Пріоритетними цілями програм «Басейн Чорного моря» на період 2021-2027 рр. визначено:

ПЦ 1. «Розумніша Європа та її прилеглі території» (синій ріст, інновації, підприємництво).

ПЦ 2. «Зелена низьковуглецева Європа та її прилеглі території» (доступність води, якість та забруднення; зміна клімату; якість повітря).

СЦ 1. «Краще управління співпрацею для Європи та її прилеглих територій».

Наступними програмами ТКС актуальними для Одещини на період з 2021- 2027 роки є:

- «Horizon Europe» – рамкова програма ЄС з досліджень та інновацій з бюджетом 95,5 млрд. євро;

- «Erasmus+» з бюджетом в 26,2 млрд. євро;

- «EU4Health» ЄС (5,3 млрд. євро);

- «EMFAF» Фонд морської справи, рибальства та аквакультури «6,67 млрд. євро»;

- Програма «Креативна Європа» (2,2 млрд. євро);

- «InvestEU» (26,2 млрд. євро);

- «Digital Europe» - Загальний бюджет програми становитиме 7,5 млрд. євро.

- «Union Civil Protection Mechanism» (1 млрд. 263 млн. євро. Також 2 млрд. 56 млн. євро будуть спрямовані на реалізацію заходів, пов'язаних із цивільним захистом у контексті подолання наслідків Covid-19);

- «Danube Transnational Programme»;

- Програма постійного структурованого партнерства ЄС «PESCO».

Відповідно до цілей вищезазначених програм було виокремлено 11 пріоритетних цілей, відповідно до яких плануються подавати проекти розвитку та благоустрою Одеської області на зазначений період.

Одночасно з цим Агентство, як профільна організація Одеської обласної ради, сформувало інформаційну базу із 53 перспективних проектів розвитку та благоустрою місцевостей Одещини, яка постійно доповнюється [5]. Враховуючи дзеркальний та взаємовигідний характер проектів транскордонного співробітництва, Агентство та партнери постійно обмінюються пропозиціями проектів, які

потенційно можна буде реалізувати разом в рамках програм транскордонного співробітництва та за допомоги інших міжнародних фондів.

Отже, враховуючи вищевикладене, для підвищення кількісних та якісних результатів транскордонного співробітництва Одеської області, вважаємо необхідним:

1. Активно співпрацювати в рамках Єврорегіону «Нижній Дунай».
2. Максимально використовувати потенціал нового грантового періоду 2021-2027 рр.
3. Поповнювати базу проектів, які потенційно можна буде реалізувати разом в рамках програм транскордонного співробітництва.
4. В залежності від задач, для досягнення синергетичного ефекту, залучати до процесу планування, та проектування представників, академічного, публічно-адміністративного, громадського та приватного сектору.

Список використаних джерел

1. Sageata R. Euroregiunile de cooperare transfrontalieră din bazinul inferior al Dunării. Studiu geografic, Edit. Academiei Române, București, 2014, P. 56–68.
2. Спільна операційна програма «Румунія-Україна 2014-2020». URL: <https://ro-ua.net/ua/about-the-programme-3/overview.html>.
3. Спільна операційна програма «Басейн чорного моря 2014-2020» URL: <https://blacksea-cbc.net/black-sea-basin-2014-2020/>.
4. European Commission. EU funding programmes. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>.
5. Агентство транскордонного співробітництва «Єврорегіон Нижній Дунай» URL: <http://www.facebook.com/acbc.euroregion/>.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ БОЛГАРІЄЮ ТА РУМУНІЄЮ

Програми транскордонного співробітництва між країнами-членами Європейського Союзу, які практично охоплюють всі сфери соціально-економічного життя, освіти, культури, науки і спорту, займають одні із ключових позицій в договорах та угодах про створення й функціонування ЄС. У цьому контексті доцільним є розгляд особливостей транскордонного співробітництва між Болгарією та Румунією.

Програма INTERREG V-A Румунія-Болгарія – це програма, що фінансується ЄС через Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), територіально охоплює 7 повітів у Румунії та 8 областей в Болгарії (рис.1), має на меті «розвиток прикордонної зони між двома країнами через фінансування спільних проєктів».

Рис. 1. Адміністративно-територіальні одиниці Програми INTERREG V-A Румунія-Болгарія в період 2014-2021 рр. Джерело: www.interregrogbg.eu/bg/programme/programme-general-data.html

За даними електронного порталу Програми INTERREG V-A Румунія-Болгарія [1] загальний бюджет на період 2014-2020 рр. становив 258504126 євро, з них частка фінансування ЄФРР – 215745513 євро (85%). Кошти було розділено між шістьма пріоритетними напрямками, зокрема регіон із хорошими зв'язками (116333742,35 євро); зелений регіон (54276756,47 євро); безпековий регіон (41571196,47 євро); кваліфікований та інклюзивний регіон (13807294,11 євро); ефективний регіон (12600167,05 євро); технічна допомога (19914966 євро).

Програмою було передбачено комплексну політику просторового розвитку прибережних територій р. Дунай, яка сприяла:

- 1) розширенню використання її транспортних можливостей;
- 2) досягненню високих екологічних стандартів в транспорті та логістиці, що відповідають визначеним в «Зеленій угоді» показникам;
- 3) кращому захисту та управлінню лісовим господарством та територіями на NATURA 2000;
- 4) новим можливостям для приватної ініціативи у сфері транспорту, логістики, енергетики та заохоченню до використання інноваційних, екологічно чистих джерел енергії, що відповідають визначеним в «Зеленій угоді» показникам;
- 5) наданню медичним закладам в прикордонних районах р. Дунаю фінансування згідно з національними стандартами, а також гарантованих медичних пакетів;
- 6) стимулюванню річкового туризму через регіональні туристичні продукти та понтонну інфраструктуру;
- 7) посилення адаптації громад до кліматичних змін;
- 8) відродженню та розвитку міст за допомогою інструментів комплексного планування розвитку муніципалітетів;
- 9) реконструкції сільських територій та їх реурбанізації;
- 10) створенню кращих умов для використання електронного менеджменту та інновації в місцевому управлінні.

Однак, з позицій 2021 р. можна зробити висновок, що з добре написаних намірів, аналізів та наданих ресурсів у 2013 р. за 7-річний період функціонування програми соціально-демографічна та економічна ситуація у восьми болгарських областях і семи румунських повітах не тільки не покращилися, але й погіршилися від середнього показника по Європейському Союзі. А тому новий програмний період 2021-2027 рр. є ще однією можливістю для розвитку прикордонних районів Болгарії та Румунії.

Список використаних джерел

1. Програма Interreg V-A Румунія-България. URL: www.interregrobg.eu/bg/programme/programme-general-data.html (дата звернення 03.01.2022) .

Анатолій КРУГЛАШОВ,
д. політ. н., професор
ORCID: 0000-0003-0611-2698

СТАГНАЦІЯ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ: ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Транскордонна співпраця (ТКС) виступає вагомим і доволі ефективним засобом вирішення важливих питань для багатьох держав світу. Перш за все, соціально-економічних, адже відкриває можливості для більш повноцінного використання та розвитку потенціалу регіонів, прикордонних територій й інших учасників ТКС [4]. Не менше значення мають питання політичного змісту. Як ось, побудова довіри між державами-сусідами, вироблення і втілення в життя спільних підходів до вирішення таких важливих проблем як безпекові, що набули особливого значення останніми роками, а також розв'язання міграційних проблем і питань, пов'язаних із забезпеченням прав та задоволенням інтересів національних меншин.

Для України, поруч із надзвичайною актуальністю безпекового виміру ТКС, пріоритетне значення мають можливості активної транскордонної співпраці з сусідніми державами — членами ЄС та НАТО, у контексті вирішення її стратегічних завдань з реалізації європейської та євроатлантичної інтеграції. Не меншого значення набули культурні, освітні, медійні та в цілому гуманітарні виміри ТКС поміж державами-сусідами [5]. Адже саме вони формують той спільний соціальний капітал та атмосферу взаємної довіри, без яких плідна співпраця та конструктивна взаємодія навряд чи можливі. Попри цю важливу значимість транскордонної, міжрегіональної співпраці, вона не стала досі успішним виміром національної

зовнішньої та внутрішньої політики України. Дослідники та експерти погоджуються з тим, що величезний потенціал цієї співпраці ледь не зворотно пропорційний до реальних здобутків у процесі її здійснення.

Останні роки виявилися несприятливими для успішного розвитку ТКС в Європі. На макрорівні це було обумовлено поєднанням низки криз, що виникали хвилеподібно в даний період. На зміну фінансовій кризі 2008 року прийшла міграційна криза 2015 року. Безпекові конструкції постялтинської геополітичної архітектури зазнали руйнівних сейсмічних ударів. Адже після недооціненої за своїм значенням світовою спільнотою російсько-грузинської війни 2008 року, настала неспровокована Україною війна проти неї з боку Росії, яка триває з 2014 року досі і може розростися у ще більш масштабний військово-політичний конфлікт. Суттєво загальмувала процеси співпраці в ЦСЄ, особливо на рівні стосунків між громадянами сусідніх країн, пандемія Ковід-19, яка триває вже два роки і поки що залишається актуальною глобальною загрозою.

Для України новим шансом, але разом з тим і суттєвим викликом щодо повноцінного розвитку ТКС стали системні реформи, що почали здійснюватися проводитися у нашій державі після Революції Гідності. Найбільше значення з них для розвитку цієї форми міжнародної співпраці мають реформи регіональної політики, адміністративно-територіальна реформа, й інші реформи, пов'язані з процесами децентралізації влади. Надаючи нові шанси розвитку співпраці прикордонних територій, міжрегіональному співробітництву і транскордонній взаємодії, вони, разом з цим, унаслідок суттєвих змін на локальному та районному рівнях публічного управління, призвели до руйнування попередніх механізмів ТКС при надто повільному формуванні нових механізмів та інструментарію цього виду міжнародної співпраці з боку нових його учасників. В таких умовах значної зміни суб'єктів ТКС виникла суттєва пауза у його розвитку, яка поруч із зовнішніми гальмівними впливами для країн-учасниць цього співробітництва триває донині.

Помітним дестабілізуючим чинником розвитку ТКС стала тривала криза його інституційних форм та усталених процедур. Передусім, мова йде про локальні партнерства (побратимства) та діяльність єврорегіонів. Останні або повністю припинили своє

функціонування (утворені на спільних кордонах України, Росії та РБ — “Ярославна”, “Слобожанщина”, “Дніпро”, “Донбас”), або ж суттєво загальмували свою діяльність, зводячи її до мінімуму зусиль із підтримки формального існування (Нижній Дунай та Верхній Прут) [1]. Ці кризові явища вимагають належної уваги з боку центральної та місцевої політичної та управлінської еліт. Але вони, в силу багатьох причин, не приділяють процесам ТКС особливої уваги, що підтверджується як млявими процесами оновлення нормативно-правових засад цієї форми міжнародного співробітництва з боку законодавців, так і низькою інтенсивністю та непродуктивністю ділової комунікації з зарубіжними партнерами з цього кола питань.

Вочевидь у цих умовах виникає питання про виявлення сторін, зацікавлених у подоланні інерції згорання ТКС і виходу його процесів за рамки стагнації, яка набувала характеру хронічного стану. Одним із засобів такого “одужання” має стати визначення акторів ТКС, які спроможні вивести його на якісно новий рівень активності. Тут на допомогу може прийти аналітичний інструментарій концепції акторності (actorness) [2]. З її допомогою можна виявити як коло найбільш мотивованих до активності у царині ТКС суб'єктів, так і оцінити потенціал їх впливу на ці процеси. Перш за все, із середовища локальних і регіональних еліт певні оптимістичні сподівання варто покласти на окремих лідерів територіальних громад, які вже демонструють потенціал і певні практичні здобутки ініціативної участі в проєктній діяльності та транскордонному партнерстві.

Якщо вести мову про порівняльну характеристику ступені зацікавленості управлінських еліт на рівнях новоутворених районів і все ще не реформованих областей, то враження більшої зацікавленості успішним розвитком ТКС справляють керівники місцевих представницьких органів, а не відповідних районних та державних адміністрацій [3]. Значний потенціал впливу на прискорення ТКС мають місцеві бізнес-еліти. Проте, певна частина з них може бути орієнтована на сірі та нелегальні форми експлуатації можливостей прикордонних територій, що є одним із суттєвих чинників дискредитації ТКС і спотворення його змісту. Нарешті, виправдані надії можна пов'язувати з лідерами та інститутами громадянського суспільства [1] за умови успішного просування відповідних ініціатив

державно-приватного партнерства та партнерської комунікації влади і громадян.

В разі консолідації зусиль цих трьох груп локальних стейкхолдерів ТКС має відбутися його розблокування та виведення на якісно новий рівень. Проте, в цій перспективі ініціатива подолання стагнації ТКС має належати саме спільним зусиллям експертного середовища і лідерам громадянського суспільства. Тому запропонувати вихід із тупиків стагнації необхідно саме їм. І починати потрібно з консолідації власних позицій та об'єднання зусиль на локальному, регіональному, національному та міждержавному рівнях.

Список використаних джерел

1. «Євро регіон «Верхній Прут»: досвід, особливості, виклики, шляхи інтенсифікації співробітництва. Інформаційно-аналітичний збірник / Укл. Гакман С. М., Нечаєва-Юрійчук Н. В., Бройде З. С. / Наук. ред. Ярмистий М. В. Чернівці: «БукРек», 2020. 36 с.
2. Toje A. The European Union as a small power, or conceptualizing Europe's strategic actorness. *European Integration*. 2008. № 30.2. P. 199 - 215.
3. Гакман С.М., Круглашов А.М., Нечаєва-Юрійчук Н.В. Конфліктний потенціал Чернівецької області в умовах адміністративно-територіальної реформи та соціально-економічної кризи. Аналітична доповідь. Чернівці: Технодрук, 2021. 52 с.
4. Притула Х., Калат Я. Розвиток євро регіонального співробітництва України та ЄС: сучасний стан та перспективи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. № 6. С. 27-31.
5. Ротар Н. Тенденції розвитку транскордонної співпраці України та Румунії в контексті євроінтеграційних процесів. URL: www.dc-summit.info/proekty/ukraina-rumunija-moldova/1330-tendencii-rozvitku-transkordonnoi-spivpraci-ukraini-ta-rumunii-1.html

*Мирослава ЛЕНДЬЕЛ,
д. політ. н., професор,
Ужгородський національний університет*

НОВІТНІ АКТОРИ ТРАНСКОРДОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Незважаючи на велику кількість оприлюднених досліджень досвіду та практик транскордонного співробітництва у Європі, включно Карпатського регіону, помітним є недостатнє теоретичне опрацювання цієї проблематики, що пояснюється міждисциплінарністю релевантних студій, а також поширеним уявленням про унікальність кожного прикордоння [2]. Зокрема актуальним є питання визначення акторів транскордонного співробітництва, діяльність та вплив яких визначає соціально-політичний фон та спрямування розвитку європейського прикордоння.

Українська дослідниця С. Мітряєва спробувала **класифікувати акторів транскордонних взаємодій** за критерієм географічного масштабу та правової сутності, виділяючи **урядові структури національного та субнаціонального рівнів, міжнародні організації урядового та неурядового характеру, структури громадянського суспільства**. Серед неурядових акторів, що мають вплив на транскордонні процеси, зокрема у мультинаціональному регіоні, яким є Карпатський, окрім класичних, слід виділити національні та етнічні рухи, спільноти експертів та науковців, які формують публічну політику та/чи надають технічну експертизу в рамках реалізації міжнародних проєктів [5]. Після формування єдиного «безкордонного» простору в межах Європейського Союзу у транскордонних процесах зросла роль субнаціональних органів влади, оскільки виникла можливість використовувати ресурси ЄС та об'єднувати внутрішні можливості для ініціювання та реалізації спільних проєктів розвиткового характеру без надмірного залучення чи погодження з національними урядами [1]. При тім потрібно враховувати, що у Європі після геополітичних змін, зумовлених розпадом Радянського Союзу та соціалістичного табору, кордони у центральноєвропейському

регіоні стали еластичними: характер взаємодії між сусідніми прикордонними громадами змінився у залежності від режиму перетину державного кордону між ними [3].

Однак новітні загрози міжнародній стабільності на кшталт пандемії, піднесення націоналізму, зростання ксенофобії як противага глобалізаційним тенденціям, розширення масштабів та форм нелегальних транскордонних процесів (торгівля людьми, нелегальна міграція, контрабанда товарів, перевезення наркотиків) зменшили позитивний потенціал транскордонного співробітництва і роль місцевого самоврядування у його стимулюванні як такого, що не має повноважень та ресурсів подолати транскордонну злочинність та нейтралізувати сучасні виклики.

Більше того, останні дослідження все більше фокусуються на ролі **наднаціональних акторів транскордонної взаємодії**, так званого **метаврядування**, що реалізується на європейському континенті інституціями та програмами ЄС, Ради Європи, субрегіональними організаціями (ініціативами) на кшталт Центральноєвропейської ініціативи, Дунайської стратегії [7].

Водночас вже з початку цього століття це теоретичне питання розглядається через призму концепту **«мережі транскордонних акторів»**, які, в свою чергу, характеризуються високим рівнем невизначеності та тимчасовості, зважаючи на присутність конфліктних ліній у відносинах між країнами, що поділяють спільний кордон, ймовірними розбіжностями в обсягах компетенцій, якими володіють регіональні та місцеві органи влади, частою зміною очільників управлінських та інших взаємодіючих структур. Тому науковці пропонують здійснювати систематичну **оцінку існуючих транскордонних мереж**, яка сприймається як колективний партиципаторний процес дослідження та обговорення складу учасників цієї взаємодії [4]. Інший підхід пропонує здійснювати формування **інституційної карти транскордонного співробітництва**, що позначає структури, які є акторами взаємодії через кордон, і може не співпадати з переліком організацій, залученими до реалізації національних пріоритетів розвитку [8].

Під впливом нестабільності у міжнародних відносинах дослідники почали вивчати питання про можливість запровадження

етичного управління транскордонним співробітництвом, яке передбачає розробку умовного «етичного кодексу», яке сприяє формуванню соціальних умов за яких індивіди, а також навколишнє середовище гармонійно розвиваються [6].

Таким чином, можна зробити висновок, що подальші прикладні дослідження транскордонних взаємодій у центральноевропейському регіоні потребує залучення новітнього теоретико-методологічного інструментарію, який, в свою чергу, змінюється під впливом новітніх змін у міжнародних відносин, включно появи нових впливових акторів взаємодії на європейській периферії.

Список використаних джерел:

1. Badulescu A., Badulescu D., Borma A. Enhancing Cross-Border Cooperation through Local Actors' Involvement. The Case of Tourism Cooperation in Bihor (Romania) – Hajdú-Bihar (Hungary) Euroregion. URL: https://www.researchgate.net/profile/Alina-Badulescu/publication/273773721_Enhancing_Cross-Border_Cooperation_through_Local_Actors'_Involvement_The_Case_of_Tourism_Cooperation_in_Bihor_Romania_-_Hajdu-Bihar_Hungary_Euroregion/links/59ad9bc20f7e9bdd115c5097/Enhancing-Cross-Border-Cooperation-through-Local-Actors-Involvement-The-Case-of-Tourism-Cooperation-in-Bihor-Romania-Hajdu-Bihar-Hungary-Euroregion.pdf.
2. Grix J. Towards a Theoretical Approach to the Study of Cross Border Cooperation. *Perspectives*. No. 17 (Winter 2001/2002). P. 5-13.
3. Hataley T., Leuprecht Ch. Determinants of Cross Border Cooperation. *Journal of Borderlands Studies*. 2018. Vol. 33. P. 317-328.
4. Leibenath M., Knippschild R. Systemic evaluation of cross-border networks of actors: Experience with a German-Polish-Czech cooperation project. *Journal of Borderlands Studies*. 2005. Vol.20. Issue 1. P. 73-90.
5. Mytrayeva S. Classification of Cross Border Cooperation Actors, Геополітика України: історія і сучасність, Вип. 11. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23012/1/CLASSIFICATION%20OF%20CROSS-BORDER.pdf>.
6. Nadalutti E. Can Cross-border Cooperation Boost Cross-border Ethical Governance? *Journal of Common Market Studies*. 2020. Vol. 58. Issue 6. P. 1377-1392.

7. Plangger M. Exploring the role of territorial actors in cross-border regions. *Territory, Politics, Governance*. 2019., Vol. 7, Issue 2. P. 153-176.
8. Tobias Ch., Evrard E., Schultz Ch. On the Territoriality of Cross-Border Cooperation: “Institutional Mapping” in a Multi-Level Context. *European Planning Studies*. 2012, Vol.20. Issue 6. P. 961-980.

Анатолий ЛЫСЮК,
д. полит. н., профессор
ORCID: 0000-0001-9886-0292

БЕЛАРУСЬ И ПОЛЬША: ТРАНСГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В УСЛОВИЯХ ГИБРИДНОЙ ВОЙНЫ

Трансграничное сотрудничество приграничных регионов Польши и Беларуси поступательно развивалось на протяжении всего постсоветского периода. Наибольшего расцвета оно достигло в период с 2014 по август 2020 гг., который польский исследователь А.М. Дынер характеризует как время «новых возможностей», «нового открытия» и «малой стабилизации», что привело к значительному расширению спектра и интенсивности взаимодействия практически по всем направлениям сотрудничества. Этот процесс был обусловлен не только смягчением политического режима в РБ, но и «фактором Украины», а также отменой европейских санкций по отношению к Беларуси в феврале 2016 г.

Период после президентских выборов августа 2020 г. отмечен беспрецедентной враждебностью между государствами (не народами) Беларуси и Польши с использованием широкого арсенала холодной войны. Руководство обоих государств едино в убеждении, что «противная сторона» ведет против них гибридную войну, что не могло радикально не изменить сложившиеся форматы сотрудничества по периметру границ РБ и РП.

Помимо политической на трансграничное сотрудничество отрицательно (но в меньшей степени) повлияли карантинные меры по

борьбе с коронавирусом, существенно ограничив контакты между жителями и организациями приграничных регионов. Все это в совокупности привело к следующим негативным эффектам.

Во-первых, введение обеими сторонами ограничений на пересечение границы существенным образом усложнило коммуникации между субъектами трансграничного сотрудничества. Пограничный режим стал еще более строгим с начала миграционного кризиса летом 2021 г. К тому же, уменьшение персонала консульских служб Польши, инициированное официальным Минском, вызвало трудности с выдачей виз гражданам Беларуси.

Во-вторых, оказался практически заблокированным активно развивавшийся в последние годы трансграничный туризм, особенно, агроэкотуризм, который получил высокую динамику после введения Беларусью в 2018 г. безвизового режима для посещения приграничных с Польшей территорий.

В-третьих, за редким исключением прекратилась совместная проектная деятельность по реализации международных проектов, которая спланировала приграничные сообщества, представлявшие как местные органы государственной власти, так и локальные структуры гражданского общества.

В-четвертых, на неопределенный срок оказались «замороженными» контакты между органами местного самоуправления РБ и РБ, в особенности, между городами-побратимами. При этом, в отличие от центральных властей, местные власти не выступали с обвинительными политическими заявлениями, будучи готовыми возобновить сотрудничество после изменения политических обстоятельств.

В-пятых, сведены к минимуму отношения между высшими и средними учебными заведениями Беларуси и Польши, организациями культуры и общественными инициативами в этой области.

В-шестых, в Беларуси произошла массовая ликвидация структур гражданского общества, многие из которых имели партнерские отношения с польскими инициативами, а также организаций, удовлетворяющих социальные потребности польского меньшинства, что способствовало устранению в «гражданском измерении» ключевых субъектов белорусско-польского сотрудничества.

В-седьмых, абсолютно враждебные отношения возникли между представителями силовых структур обоих государств, в особенности пограничных и военных, что вынудило говорить о возможности военного конфликта на границе Беларуси и Польши.

В-восьмых, на трансграничное сотрудничество воздействовала и развернувшаяся между государствами информационная война, сопровождавшаяся, с одной стороны, в обвинении официальным Минском народа и правительства Польши в следовании политическим идеям и практикам фашизма и этноцида, а с другой – государственная элита РП, польские СМИ, многие структуры гражданского общества обвиняли руководства РБ в отсутствии легитимности и в массовых нарушениях прав человека в стране.

В-девятых, протестные движения 2020-2021 гг., кроме Минска, наиболее масштабно и интенсивно проходили в западных приграничных регионах Беларуси. По этой причине и политические репрессии в наибольшей степени коснулись именно этих регионов, вынудив наиболее активную и креативную часть местных сообществ эмигрировать, чаще всего, в Польшу, что нанесло удар по устоявшейся инфраструктуре сотрудничества между социальными инициативами по обе стороны границы. Более того, наблюдается общий резкий рост трудовой миграции белорусов в Польшу, ее приграничные регионы, а также увеличение числа студентов-белорусов в польских университетах, что вызвано не только социально-экономическими, но и политическими причинами.

Тем не менее, в трансграничном сотрудничестве существуют два социальных сегмента, на которые ситуация гибридной войны оказала минимальное воздействие.

В наименьшей степени пострадала сфера экономического взаимодействия. Несмотря на то, что к концу 2021 г. западными государствами, включая и Польшу, был принят 5-ый пакет санкций против руководства Беларуси и связанных с ним экономических объектов, а А. Лукашенко неоднократно грозил ликвидацией польских предприятий и организаций на территории РБ, расположенных большей частью в приграничье, а также блокированием перемещения товаров через границу, в реальности, товарооборот между Беларусью и Польшей поступательно развивался и развивается.

Кроме этого, существуют основания утверждать, что местные сообщества по обе стороны границы сохранили позитивное восприятие друг друга. Об этом в первую очередь свидетельствуют результаты социологического исследования, проведенного в конце 2020 г. в приграничных регионах Беларуси (Брестская и Гродненская области), показывающие, что, несмотря на высокую степень враждебности между государственными структурами РБ и РП, образ Польши и поляков обладает высоким рейтингом у местных жителей [1]. А учитывая тот социологический факт, что политические предпочтения, равно как и информационные, граждан РБ в течение последнего года не изменились, можно предполагать, что нарастающая антипольская информационная кампания в белорусских государственных СМИ не способна сформировать у подавляющего числа белорусов образ Польши как «любимого врага». Тем более в приграничных регионах, жители которых воспринимают эту страну и ее народ эмпирически, а не идеологически. Образ белорусов в польском общественном мнении также обладает позитивной коннотацией.

Список использованных источников

1. Лысюк А.И., Соколовская М.Г. Современная Польша в представлениях белорусов: социологический анализ// *Медіафорум. Аналітика, прогноз, інформаційний менеджмент*. 2020. № 8. С. 32-46.

Любов МЕЛЬНИЧУК,

к. політ. н, доцент

ORCID: 0000-0002-6380-5610

«СИЛУЕТ» УКРАЇНИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ РУМУНІЇ

Сучасний розвиток міжнародних та міждержавних зв'язків передбачає створення та застосуванні нових практик у всіх сферах суспільної діяльності, тим самим застосовуючи інноваційні технології

та засоби. Визначення моделі реалізації зовнішньополітичної діяльності країни є ваговою та актуальною.

В сучасному світі з метою досягнення зовнішньополітичних цілей застосовують різноманітні технології формування міжнародного іміджу держави. Відповідно до Оксфордського термінологічного словника «імідж» (image (анг.) – зображення) – це враження, яке справляє держава на громадськість, людину, організацію, а також картина, фотографія, фігура, що представляє когось/щось, зображення когось/чогось у дзеркалі, через камеру, на телевізорі, комп'ютері, телефоні тощо [3]. В той же час, термін «образ» (image (анг.)) – це зовнішній вигляд кого-, чого-небудь або ж вигляд кого-, чого-небудь, відтворений у свідомості, пам'яті або створений уявою [4]. Імідж держави та її образ є нероздільними поняттями, адже не можливо створити позитивне враження про об'єкт не уявляючи його. Мислимо, що імідж держави – змодельоване враження, яке справляє держава на міжнародній арені для досягнення її зовнішньополітичної цілі.

Однак, не завжди образ є досконалим та повним, а лише окреслює окремі елементи держави як суб'єкта на міжнародній арені. В Оксфордському термінологічному словнику знаходимо, що силует (від фр. silhouette) – це зображення якогось об'єкта лише контуром при збереженні характерних рис, що дають змогу розпізнати об'єкт [3]. Так само, термін «силует» – це контури, обриси кого-, чого-небудь, що помітні або видніються віддалік та характерні, виразні з художнього погляду обриси, зовнішні контури будови, споруди, предмета, що сприймаються на відстані [4]. Таким чином, можна розглядати «силует» держави, тобто уявлення про неї зі збереженням деяких характерних її рис, що дає можливість розпізнати її, але не створює повного уявлення про державу як суб'єкта міжнародного права.

Нам варто замислитися та зрозуміти: чи вдалося Україні за 31 рік своєї незалежності створити завершений «образ» в соціокультурному просторі Румунії чи лише «силует»?

Україна та Румунія тісно пов'язані між собою не лише наявністю спільного кордону (613,8 км, у тому числі річкового 292,2 км і морського 33 км), а й спільним історичним і культурним минулим, проживання в обох країнах національної меншини іншої сторони.

Найгостріші дискусії, які не дозволяли країнам рухатися вперед, точилися навколо захисту прав румунської меншини в Україні та української в Румунії, делімітації континентального шельфу в Чорному морі, створення глибоководного суднового ходу річки Дунай-Чорне море на українській ділянці дельти, а також ситуації з Криворізьким гірничо-збагачувальним комбінатом.

Усі ці питання виникали на тлі взаємної підозри щодо нещирості сторін. Українська влада підозрювала Бухарест у намірах втілити проект «Велика Румунія»; румунські можновладці не довіряли багатовекторній політиці Києва [2].

Одним з механізмів українсько-румунського співробітництва в культурно-гуманітарній сфері є Українсько-Румунська Спільної Президентської Комісії, у складі формально існує Комітет співробітництва з питань культури, освіти, національних меншин та громадської інформації (співголовами мають бути міністри культури двох країн). Перше засідання Комітету відбулося 15 жовтня 2007 р. в м. Бухарест. Проведення наступного засідання обумовлювалося румунською стороною підписанням Протоколу про співробітництво між Міністерством культури України та Міністерством культури Румунії [1].

Діяльність України в культурно-гуманітарному напрямі зосереджена в основному на посиленні культурно-гуманітарної складової у загальному контексті присутності України в Румунії, цілеспрямованій інформаційно-роз'яснювальній роботі щодо пріоритетних напрямів внутрішньої та зовнішньої політики України, насамперед, з врахуванням анексії Росією Автономної Республіки Крим та підтримки РФ проросійських терористів на сході України, ознайомленні громадськості Румунії з історією і культурою України, організації та сприяння проведенню за участі українських делегацій заходів двостороннього та багатостороннього характеру. Більшість заходів культурно-інформаційного характеру не вимагали фінансового забезпечення [1].

У складі Посольства України в Румунії функціонує Культурно-інформаційного центру (КІЦ), де завжди організують комплексні заходи, насамперед на відзначення загальнонаціональних історичних дат та подій, культурно-мистецькі акції, вшанування видатних діячів

української історії та культури, презентації книг українських авторів і представників української громади Румунії, тематичні фото- та художні виставки, демонстрації українських фільмів тощо.

Об'єктивне підґрунтя для запровадження нових підходів у сфері культурно-гуманітарного співробітництва з румунською стороною в цілому, в тому числі щодо співпраці з українською громадою Румунії – це беззастережна підтримка керівництвом країни участі представників меншин на всіх рівнях розпочатих корінних змін та процесу глибинного реформування суспільства; безпрецедентна солідарність румунського соціуму з українським народом у його справедливій боротьбі за обстоювання національного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності кордонів України; рішуче засудження Румунією анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та присутності проросійських терористичних сил у Донецькій та Луганській областях; усебічне заохочення Бухарестом євроінтеграційних прагнень нашої держави та її наближення до євроатлантичного простору; оперативне прийняття рішень щодо подальшого застосування міжнародних санкцій проти РФ; створення сприятливого для України інформаційного простору в Румунії, зокрема відмова від попередньої практики надмірної критики української сторони за нібито системні порушення прав румунської національної меншини в Україні із паралельним представленням Румунії як зразкової країни щодо забезпечення прав місцевих українців.

Ми вважаємо, що в соціокультурному просторі Румунії «образ» України сформований в недостатній мірі або ж спотворений, тобто є лише «силует» держави, що заважає максимальному розвитку українсько-румунського співробітництва в культурно-гуманітарній сфері.

Діяльність держави щодо формування іміджу України в соціокультурному просторі Румунії потребують негайного оновлення, адже він не відповідає запитам часу та реальності. Відсутнє розуміння сучасної культурної дипломатії, а як наслідок і відсутні способи її ефективного реалізації. Дуже часто робота відображає традиційні, а не інноваційні підходи до просвітницької діяльності та культурної співпраці.

Список використаних джерел:

1. Архівні матеріали Посольства України в Румунії.
2. Мельничук Л. Культурна дипломатія України в Румунії як потужний нереалізований потенціал. *Агора*. Вип. № 18. 2017. С. 79-84.
3. Оксфордський словник. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/image>
4. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). URL: <http://sum.in.ua/s/syluet>

Наталія НЕЧАЄВА-ЮРІЙЧУК,

к. і. н., докторантка

ORCID: 0000-0001-5882-7121

ПРИКОРДОННЯ: ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА МІЖЕТНІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Непрогнозованість процесів політичного розвитку у сучасному світі провокує ряд питань не лише щодо можливих сценаріїв розвитку у глобальному контексті, але й стосовно перспектив регіонального розвитку, зокрема на прикордонні. Суспільно-політичні потрясіння в Україні у 2013-2014 роках та Казахстані у 2022 році продемонстрували важливість комплексної об'єктивної оцінки ситуації та усвідомленого формування стратегії розвитку держави насамперед з боку політичної й управлінської еліти. Особливо гострою дана проблема стоїть для прикордоння, яке є своєрідним простором для поширення ідей, міфологем, стереотипів тощо з боку деяких політичних акторів з різних держав.

Історичні традиції прикордоння у поєднанні з політичною та соціально-економічною реальністю справляють безпосередній вплив на формування міжнаціональних та, відповідно, міждержавних відносин. Чернівецька область України у цьому відношенні викликає неабиякий інтерес: створена у середині ХХ століття вона включає в себе історичні землі Буковини, частково Бессарабії та Герцаївщини. Відповідно, тут тісно переплелися звичаєвий світогляд та традиції всіх

названих земель, які лише упродовж ХХ століття входили до складу різних держав – Австро-Угорської та Російської імперій, Румунського Королівства та СРСР. І, не зважаючи на міждержавні протиріччя та національну політику окремих названих держав, тут вдалося зберегти традиції міжетнічної толерантності, хоча й, на думку авторки, у дещо спотвореному вигляді.

Нині Чернівецька область межує з двома державами – Республікою Молдовою та Румунією, що створює, з одного боку, додаткові можливості для розвитку регіону, а з іншого – є потенційним джерелом додаткового міжнаціонального напруження. У даному контексті заслуговує на увагу той факт, що суспільно-політичні події у сусідніх державах здійснюють безпосередній вплив на ситуацію у краї. Так, наприклад, поширення уніоністських ідей у Республіці Молдова, визнання державною мовою у РМ румунської, на думку авторки, вплинуло на процеси національної ідентифікації молдовського населення у Чернівецькій області. За перші 12 років незалежності кількість молдован, згідно з переписами 1989 та 2001 років, зменшилася на 20,3%, у той час, як кількість румунського населення зросла на 14,2% [1].

Зміни, що відбулися із проголошенням незалежності України у 1991 році, стосувалися всіх сфер життя, особливо міжетнічної взаємодії. На початку 1990-х років відносини між українцями як титульною нацією та іншими національними спільнотами, у першу чергу румунською як найбільшою, були доволі складними [3, с. 69]. Однак події Помаранчевої й особливо Революції Гідності позитивно вплинули на відносини як між двома державами – Україною та Румунією, так і на сферу міжетнічної взаємодії у регіоні. Видавалося, що кризовий період відійшов у минуле. Однак прийняття Закону про освіту у вересні 2017 року породило нове напруження як у міжетнічній взаємодії на теренах краю, так і міждержавних відносинах, зокрема українсько-румунських, що справило безпосередній вплив на позиції України на міжнародній арені [2, с. 22]. Реакція країн-сусідів на прийняття даного Закону була надзвичайно гострою і хоча видається, що компромісу досягнуто, окремі радикальні політичні сили як всередині України, так і за її межами намагаються скористатися з даної ситуації для здобуття певних політичних дивідендів. З огляду на

адміністративно-територіальну реформу в Україні, посилення ролі територіальних громад вважаємо, що дана проблема залишається відкритою й може спровокувати нові кризи не лише на локальному, але й на міждержавному рівні.

Проблема забезпечення прав національних меншин була й залишається актуальною в українсько-румунських відносинах упродовж тривалого часу. Більше того, її політична реанімація часто має місце під час важливих суспільно-політичних подій, зокрема виборів як на локальному, так і на національному рівні. Зміни, що відбулися в умовах пандемії Covid-19, вплинули як на соціально-економічну, так і на культурно-освітню сфери, які значною мірою постраждали в результаті запроваджених карантинних обмежень та суспільно-політичної невизначеності. Тож не дивно, що в умовах падіння фінансових можливостей громадян, зміни їхніх життєвих пріоритетів та цінностей питання освіти набуває іншого забарвлення. І якщо здобуття повної середньої освіти є свідомісно обов'язковим як для батьків, так і молодих людей, то вища освіта переживає період переоцінки своєї ролі як у житті окремого громадянина, так і суспільства в цілому. Оптимізація фінансових витрат поруч із прагматичним ставленням до особистих ресурсів поступово витісняє значною мірою стереотипний підхід щодо необхідності отримання диплому про вищу освіту дітьми. В умовах, коли працевлаштування за отриманою у вищій спеціальності в Україні залишається досить рідкісним явищем, на перше місце виходять інші критерії, у т.ч. мовні. Можливості отримання вищої освіти у сусідній державі (у даному випадку – Румунії) за державний кошт виступає додатковим стимулом для відстоювання прав на здобуття середньої освіти рідною мовою. Особливо це актуально у прикордонні, громади якого вже налагодили результативну взаємодію з громадами сусідньої держави, у т.ч. і в освітній сфері.

В сучасних умовах варто наголосити: соціально-економічна транскордонна взаємодія у Чернівецькій області відіграє неоднозначну роль у міжетнічних відносинах. З одного боку, спостерігаємо поживлення міжетнічного діалогу, організацію й проведення спільних заходів, у т.ч. культурно-просвітницьких тощо. З іншого, поступово формується імідж України як держави, яка не здатна у повній мірі

задовольнити потреби власних громадян, особливо в умовах пандемічної кризи. І отримання благодійної допомоги з боку інших держав у даному вимірі виступає досить дражливим фактором.

З огляду на вищевисловлене, вважаємо, що на регіональному рівні повинні бути розгорнуті соціально-економічні ініціативи, спрямовані на посилення можливостей професійної самореалізації випускників вищих навчальних закладів обох сторін за набутими спеціальностями. А для цього необхідно не лише поживити трансграничну співпрацю, зокрема, реанімувавши євро регіон «Верхній Прут» до прикладу, але й активізувати міждержавний та міжкультурний діалог залученням до нього представників територіальних громад та етнічних спільнот, зокрема представників бізнесу, аграріїв, освітян, їхніх батьків та учнів.

Список використаних джерел

1. Гакман С., Нечаєва-Юрійчук Н. Конфліктний потенціал Чернівецької області в умовах українсько-російського протистояння. URL: <https://peace.in.ua/konfliktnyj-potentsial-chernivetskoji-oblasti-v-umovah-ukrajinsko-rosijskoho-protystoyannya/>
2. Гакман С., Круглашов А., Нечаєва-Юрійчук Н. Конфліктний потенціал Чернівецької області в умовах адміністративно-територіальної реформи та соціально-економічної кризи. Чернівці: Технодрук. 52 с.
3. Круглашов А., Нечаєва-Юрійчук Н. Зовнішні та внутрішні чинники (де)стабілізації міжетнічних взаємин у Чернівецькій області. *Стратегічні пріоритети*. 2019. №1. С. 65-72.

Христина ПРИТУЛА, д. е. н., с. н. с.

ORCID: 0000-0003-3846-2393

Анна МАКСИМЕНКО, к. соц. н.

ORCID: 0000-0002-4014-6501

Ірина КИРИК, аспірантка

ORCID: 0000-0001-6795-4755

РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У РАМКАХ ТРАНСПОРТНОЇ ПАНЕЛІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Співробітництво між Україною та ЄС у сфері транспорту реалізовується з метою сприяння розвитку стабільних транспортних систем, забезпечення їх інтермодальності й оперативної сумісності (усунення адміністративних, технічних, прикордонних та інших перешкод), а також здійснення ефективних і безпечних транспортних перевезень (пасажирських і вантажних). Наслідком такої співпраці має стати зростання плинності транспортних потоків між Україною та ЄС і третіми країнами регіону, а також модернізації їх інфраструктури [1].

Реалізація Угоди про Асоціацію сприятиме реструктуризації та оновленню транспортного сектору України і поступовій гармонізації діючих стандартів та політики з існуючими в ЄС. Водночас, загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом протягом 2015-2020 рр. у сфері: «Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги» склав лише 44% [2].

Результатом взаємодії між Україною та ЄС в рамках Панелі з питань транспорту Східного партнерства (СхП) стало *поширення індикативних карт Європейської транспортної мережі TEN-T на Україну*, у яких країна представлена у двох видах транспорту: автомобільному та залізничному (Регламент (ЄС) 2019/254 від 9.11.2018 р. Про адаптацію додатку III до Регламенту (ЄС) № 1315/2013 Європейського Парламенту і Ради про Керівні принципи Союзу щодо розвитку Транс'європейської транспортної мережі) [3].

У грудні 2018 р. ухвалено *Індикативний інвестиційний план дій держав СхП у рамках TEN-T* [4], який включав пакетні інвестиційні пропозиції щодо модернізації транспортної інфраструктури. У

контексті розвитку прикордонної інфраструктури України, насамперед, зазначено: модернізація колії на секції Ковель-Ягодин – державний кордон України з подальшою електрифікацією; північна об'їзна навколо м. Львів; проєкт щодо запровадження пасажирського сполучення Мукачево-Чоп (Захонь) (Угорщина) / Чієрне над Тісою (Словаччина). Як результат, розпочав курсування поїзд № 33/34 Мукачево-Будапешт та поїзд № 960/961 – №962/963 Мукачево-Чоп-Чієрна над Тісою-Кошице. Окрім інфраструктурних проєктів як на самій території України, так і між Україною та країнами ЄС, наголошено на важливості покращення регіонального сполучення між самими країнами СхП, для прикладу реконструкція дороги Кишинів – Кучурган (до кордону з Україною).

У рамках СхП визначено *п'ять довгострокових політичних цілей після 2020 р.:* 1) гнучкі, сталі та інтегровані економіки; 2) підзвітність, верховенство права та безпека; 3) екологічна та кліматична стійкість; 4) діджиталізація; 5) чесне та включене суспільство [5]. Досягнення першої цілі передбачає посилення взаємозв'язків шляхом збільшення інвестицій у фізичне з'єднання та інфраструктуру (у транспорт, енергетику та цифрові технології).

Одним із вузьких місць у посиленні взаємозв'язків між Україною та ЄС є незадовільний стан дорожньої, митної та прикордонної інфраструктури, який не відповідає існуючим транспортним транскордонним потокам, що призводить до накопичення автомобільних транспортних засобів на під'їзних шляхах перед автомобільними пунктами пропуску (АПП); перевищення фактичної добової пропускної здатності АПП над пропускною та перетворення АПП з місця перетину кордону та здійснення контрольних процедур на стоянці транспортних засобів; неможливості прогнозування часу перетину кордону й багатогодинні чи/та кількадевні черги очікування; виникнення нелегального „ринку” продажу місць в черзі та втягування посадових осіб державних органів у корупційні схеми, пов'язані з пришвидшеним перетином кордону; невиконання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності зобов'язань перед іноземними контрагентами; блокування вантажівками населених пунктів прикордонних територій; значне забруднення населених пунктів та придорожньої інфраструктури побутовими відходами тощо. Відтак на

часі є використання інноваційних інструментів управління транспортними потоками через державний кордон України, зокрема впровадження електронної системи управління чергами..

У цьому контексті відчутний вплив на розвиток транскордонного співробітництва, збільшення доходів державного та місцевих бюджетів, туризм та спрощення інших форм руху осіб, послуг і товарів покликана здійснити *Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 р.*, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 687-р від 24.07.2019 р.

Прийняття такої Стратегії є концептуально вагомим і з огляду на зростаючу динаміку кількості перетинів кордону саме на сухопутних ділянках з країнами-членами ЄС протягом 2000-2019 рр. Зокрема, на румунській ділянці кордону пропуск осіб зріс за цей період у 5,8 разів, на угорській – у 2,9 разів, словацькій та польській – у 2,3 рази. Збільшилась кількість перетинів кордону легковим автотранспортом. Найбільш динамічно зросла кількість перетинів кордону автомобільним вантажним транспортом протягом 2000-2019 рр (у 3,7 рази). Причому частка перетинів вантажними автомобілями через державний кордон з країнами-членами ЄС зросла з 46% до 52% (у 2020 р. – до 55%). Слід зауважити, що незважаючи на скорочення пасажиропотоку через державний кордону у 2020 р. внаслідок пандемії Covid-19, кількість перетинів вантажними автомобілями зменшилась лише на 4,5%, при цьому на польській ділянці сухопутного кордону спостерігалось навіть зростання кількості перетинів на 3%. У категорії автобусів найвищою була динаміка зростання перетинів на угорській ділянці кордону – у 3,6 рази та польській – 2,6 рази.

Отже, покращення транспортної доступності, розвиток митної та прикордонної інфраструктури, забезпечення доступності до пунктів пропуску та надання якісних послуг при перетині державного кордону сприятиме активізації транскордонного співробітництва та реалізації торговельного та транзитного потенціалів українських регіонів та України загалом.

Список використаних джерел

1. Представництво України при Європейському Союзі. Співробітництво у сфері транспорту. Опубліковано 30 жовтня 2020 р.

URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobotnictvo/transport>.

2. Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди.

URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

3. Commission Delegated Regulation (EU) 2019/254 of 9 November 2018 on the adaptation of Annex III to Regulation (EU) No 1315/2013 of the European Parliament and of the Council on Union guidelines for the development of the trans-European transport network (Text with EEA relevance.).

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R0254>

4. Indicative TEN-T Investment Action Plan. EaP. URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2019-01/ten-t_iap_web-dec13.pdf

5. Eastern Partnership policy beyond 2020. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/eastern-partnership-policy-beyond-2020/>

*Людмила РІШКО,
аспірантка,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОТГ

Дослідження транскордонного співробітництва посіло чільне місце в діяльності багатьох українських та зарубіжних науковців. Зокрема, це певною мірою зумовлено необхідністю розвитку регіонів України в умовах децентралізації, та в свою чергу можливостями даного розвитку завдяки активній участі в транскордонних програмах. Науковці зазначають, що активізація співпраці місцевих громад по різні сторони кордону стає рушійним інструментом економічної, культурної та соціальної інтеграції. Європеїзація та культурна синергія мешканців регіонів дозволить покращити розуміння громадянами України основних принципів функціонування Європейського Союзу та здобути досвід формування місцевої політики для подальшої її

реалізації на теренах нашої країни.

Проблематика питань місцевого самоврядування та регіональної співпраці висвітлюється в працях наступних науковців: П. Беленький, З. Бройде, В. Будкін, М. Долішній, В. Євдокименко, Є. Кіш, М. Козоріз, М. Лендъел, Ю. Макогон, М. Мальський, Є. Гайданка, О. Дулеба, З. Горжеляк, П. Еберхардт, Р. Федан, Т. Коморніцкі, Т. Лієвські, З. Макела, М. Ростішевські, А. Стасяк, З. Зьоло.

Правове підґрунтя для транскордонного співробітництва створюють Європейська хартія місцевого самоврядування (Страсбург, 15 жовтня 1985 р.), особливо, в частині щодо права місцевих влад на свободу асоціацій, та Декларація «Про транскордонне співробітництво в Європі», ухвалена 6 листопада 1989 р. Комітетом Міністрів з нагоди 40-ї річниці Ради Європи.

Регіональна політика Європейського Союзу акцентує головну увагу на використанні потенціалу регіонів для економічного зростання через транскордонну співпрацю, а саме: залучення коштів для імплементації транскордонних проєктів в різних галузях, покращення міжкультурного діалогу шляхом спільної реалізації ініціатив. Дана співпраця на регіональному рівні у великій мірі залежить від взаємодії влади на місцях, неурядових організацій, підприємців, та інших учасників міждержавного діалогу.

Важливим в налагодження зв'язку між регіонами сусідніх держав є встановлення комунікації між суб'єктами влади, підписання та реалізація двосторонніх угод про співпрацю, реалізація спільних ініціатив шляхом залучення ресурсів сконцентрованих в конкретних регіонах. Головною метою транскордонного співробітництва в ЄС є задоволення потреб громадян та громад прикордонних регіонів. У «Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владою» зазначено, що така співпраця включає в себе дії, що спрямовані на посилення добросусідських відносин.

Як один з основних інструментів розвитку ОТГ та регіонів, транскордонна співпраця посідає особливу нішу в формуванні проєвропейської позиції українських громадян та формуванні кластерної транскордонної співпраці.

На сучасному етапі існують наступні програми транскордонної

співпраці, які реалізуються за підтримки ЄС:

1) програма сусідства «Польща – Білорусь – Україна» (поширюється на області: Волинську, Закарпатську, Львівську);

2) програма сусідства «Угорщина – Словаччина – Україна» (поширюється на Закарпатську область);

3) програма сусідства «Румунія – Україна» (поширюється на області: Закарпатську, Івано-Франківську, Одеську та Чернівецьку).

Дві останні хвилі розширення ЄС 2004 р. та 2007 р. відкрили для України, як сусіда першого порядку, великі можливості для реалізації транскордонних ініціатив. Саме завдяки сусідству з Угорщиною, Польщею, Румунією та Словаччиною Україна стала об'єктом реалізації Стратегії регіонального розвитку ЄС та Політики Східного партнерства.

Таким чином, варто зазначити, що саме розвиток транскордонної співпраці регіонів може стати чинником розвитку ОТГ в Україні, зокрема в західних регіонах.

Зокрема, залучення коштів для реалізації міжнародних проєктів власне в конкретному ОТГ стануть перевагою в економічній сфері та допоможуть покращити інфраструктуру регіону. Не варто також відхиляти можливість покращення розуміння громадянами цінностей Європейського Союзу через практичну реалізацію досвіду здобутого завдяки країнам-партнерам. Поза сумнівом, важливим на даному етапі є інформування громад про можливості транскордонної співпраці та інструменти для залучення грантових коштів. Дану роль транслятора повинна відіграти місцева влада.

Як сусід першого порядку Україна має вагому перевагу в розвитку євроінтеграційних процесів. Адже, процес європеїзації та євроінтеграції вимагає розвитку конкурентоспроможних регіонів, що в свою чергу залежить і від економічного розвитку, залучення інвестицій та культурної ідентифікації громадян.

На прикладі Закарпатської області, можна окреслити наступні сфери, в яких активно реалізовується транскордонна співпраця:

Енергоефективність;

Вища освіта;

Екологія;

Туризм (культурна спадщина);

Медицина і т.д.

Кожна з цих галузей в свою чергу включає в себе інфраструктурну складову, що позитивно впливає на конкурентоспроможність регіону в масштабах країни.

Не дивлячись на наявність досить активної транскордонної співпраці, варто зазначити, що правове регулювання, яке в свою чергу пов'язане з адміністративною реформою в Україні, зокрема мова йде про децентралізацію влади, залишає відкритим питання розподілу повноважень серед місцевих органів влади, що у свою чергу знижує ефективність використання можливостей інструменту транскордонної співпраці. Державна влада повинна централізовано розробляти стратегію розвитку країни та визначати основні вектори в співпраці. Регіональна влада в свою чергу, повинна відображати потреби ОТГ відповідно до сучасних умов.

Вищезазначений розподіл повноважень забезпечить мобілізацію регіонів навколо тих конкретних потреб, які визначені у відповідній громаді. Відкритим також залишається питання інформування громад про можливість такої співпраці, необхідність їх залучення до розробки стратегії розвитку регіону та артикуляції інтересів громадян відповідного району.

Список використаних джерел

1. Бровко О.В. Карпатський єврорегіон як форма транскордонної співпраці в Європі. *Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2020 р. Вип. 28. С. 14-18.
2. Гайтан В.В. Транскордонне співробітництво в контексті децентралізації місцевого самоврядування: політико-правовий аспект. *Актуальні проблеми політики*. 2020 р. Вип. 66. С. 43-49.
3. Гайданка Є.І. Транскордонна співпраця у процесах модернізації державного управління (досвід Трнавського краю Словаччини). *Аспекти публічного управління*. 2018 р. № 10. URL : <file:///C:/Users/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B0/Downloads/457-Article%20Text-618-1-10-20181129.pdf> (01.01.2022).
4. Гоблик В., Гоблик Вл. Транскордонне співробітництво між Закарпатською областю та прикордонними регіонами Словацької Республіки в умовах інтеграційних процесів в Європі. *Транскордонне*

співробітництво як євроінтеграційний аспект геополітики України. 2010 р. Вип. 3. С. 325-337.

5. Ковальов В.Г. Децентралізація та транскордонне співробітництво: організаційно-правові засади. *Право та державне управління*. 2020 р. № 1, Т.2. С. 245-251.

6. Олійник Ю. Транскордонне співробітництво як чинник відносин Асоціації України та ЄС. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2013 р. Вип. 25. С. 135-140.

7. Стешенко Т.В., Шпак Ю.О. Сучасні моделі місцевого самоврядування. URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11520/1/Steshenko_SHpak.pdf. (01.01.2022).

8. Duleba A. Cross-border cooperation between Slovakia and Ukraine: Institutional framework for Ukraine's relations with the EU: limits and opportunities for Slovak-Ukrainian cross-border cooperation, Presov, 2019. 182 p.

9. Scott J.W. European politics of borders, Border Symbolism and Cross-Border Cooperation. URL : https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=yu4kFC_vNokC&oi=fnd&pg=PA83&dq=Scott+crossborder+cooperation&ots=tzP0DMQt48&sig=FLyMhX_fu6YE8LFmEq5hi_SgwK8&redir_esc=y#v=onepage&q=Scott%20crossborder%20cooperation&f=false

10. Scott J.W. Rebordering Central Europe: Observations on Cohesion and Cross-border Cooperation. *Cross-border Review*. 2016. P. 9-29. URL : file:///C:/Users/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B0/Downloads/CBR_Y201612.pdf

Наталія РОТАР,

д. політ. н., професор

ORCID: 0000-0002-6430-3460

РОЛЬ СТРАТЕГУВАННЯ У ВИРОБЛЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Базова модель транскордонного співробітництва України інституційно ґрунтується на основі такої адміністративної технології

управління розвитком прикордонних територій як єврорегіон. З одного боку єврорегіон є певною сукупністю управлінських технік, з іншого, його формат та результативність визначаються заданим культурним контекстом, який є ґрунтом сприйняття чи заперечення культурних, політичних, економічних та соціальних інновацій, способів інтерпретації соціальних відносин та управлінських практик на локальному рівні. У такому контексті єврорегіон є технологією управління прикордонним співробітництвом, що сприяє формуванню та поширенню нових цілей, структур і функцій локального розвитку та нової культури транскордонної взаємодії. Відтак, єврорегіон відображає прагнення прикордонних територій до інституціоналізації взаємодії з метою стимулювання розвитку тих сфер соціально-економічного простору прикордоння, які перебували у маргіналізованому стані або не мають достатніх ресурсів. Практична реалізація такого роду прагнень передбачає не тільки їх інституціоналізацію, але й вироблення чіткої стратегії досягнення мети транскордонного співробітництва, яка має бути основним інструментом дій та системою норм і принципів ухвалення рішень.

Ефективність функціонування єврорегіонів забезпечується можливістю використання низки стратегій, відповідність яких умовам та завданням транскордонного співробітництва визначають за допомогою інструментів SWOT-аналізу, застосованих для оцінки простору та ресурсів транскордонного співробітництва: (1) *Стратегія посилення* ґрунтується на закріпленні та розгортанні позитивних моментів, як внутрішніх, так і зовнішніх стосовно прикордонних територій, за умови, що таким чином будуть критично ослаблені або нівельовані негативні фактори. Ця стратегія може бути застосована там, де є можливість впливати на стабільно сильні сторони та посилювати можливості розвитку локальних територій з метою стимулювання розвитку регіону загалом, пом'якшуючи вплив нечисленних загроз; (2) *Стратегія подолання* базується на іншій логіці, адже передбачає здійснення інституційного впливу на сильні сторони та можливості з метою деактивації внутрішніх негативів (слабкості). Метою даної стратегії є вироблення спільної для суб'єктів транскордонного співробітництва політичної волі, спрямованої на забезпечення балансу участі усіх зацікавлених сторін та запобігання

внутрішній конфронтації; (3) *Стратегія управління контекстом* передбачає вироблення інструментів впливу сильних сторін та можливостей на негативний контекст зовнішніх загроз, що створює серйозні проблеми для конкретної системи (моделі) транскордонного співробітництва; (4) *Стратегія негативного контролю* заснована на поєднанні сили впливу сильних сторін та можливостей задля зменшення ролі слабких сторін та загроз, що є основою суттєвого дисбалансу (ресурсів, інтересів, потенціалу) між суб'єктами транскордонного співробітництва.

Актуалізуючи проблему стратегування у виробленні регіональної моделі транскордонного співробітництва Чернівецької області зазначимо, що на її територію припадає 234,7 км кордону України з Румунією. Відтак, можна стверджувати, що її географічне розташування стало ядром формування низки інших передумов «для активного розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва» [1]. Попри те, що на сьогодні територія Чернівецької області має членство у двох єврорегіонах (Карпатському Єврорегіоні і Єврорегіоні «Верхній Прут»), а регіональна еліта в публічному дискурсі маркує транскордонне співробітництво як один з важливих елементів розвитку області, до сьогодні не вироблені спеціальні документи, у яких чітко відображено стратегічне бачення транскордонного співробітництва, сформоване за допомогою інструментів SWOT-аналізу.

Здійснений аналіз «Регіональної програми розвитку міжнародного співробітництва Чернівецької області на 2021–2023 роки» [1] та «Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року» [2] засвідчує, що на рівні офіційного дискурсу транскордонне співробітництво Чернівецької області частіше означається в категоріях можливостей та потенціалу, ніж в категоріях перспектив та здобутків. Зокрема, у «Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року» [2] йдеться про те, що область потребує «інвестицій у розвиток інфраструктури транскордонного туризму, ... масового пізнавально-оздоровчого відпочинку, бальнеологічного лікування, а також у розбудову системи оздоровчих закладів, як важливих елементів ефективного використання унікального ландшафтно-рекреаційного потенціалу регіону» [2]. «Регіональна програма розвитку

міжнародного співробітництва Чернівецької області на 2021–2023 роки» [1] визначає транскордонне співробітництво одним з пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку регіону, «визначальним чинником якого є формування системи проєктів, що відповідають євроінтеграційним пріоритетам державної та європейської регіональної політики» [1]. Позиціонуючи Чернівецьку область як активного учасника транскордонного співробітництва, даною програмою заплановано розвивати договірно-правову базу транскордонного співробітництва, забезпечити реалізацію на території області державну політику у даній сфері, посилити роль транскордонного та співробітництва з використанням можливостей єврорегіонів, програм сусідства та транскордонного співробітництва, що реалізуються Європейським Союзом. Очікувані результати програми визначаються як активізація та інтенсифікація транскордонного співробітництва Чернівецької області; збільшення кількості та якості проєктів транскордонного співробітництва у рамках Програм сусідства, які будуть реалізовуватись на території Чернівецької області на умовах співфінансування; сприяння ефективному функціонуванню Єврорегіону «Верхній Прут» тощо.

На нашу думку, перспективи досягнення офіційно визначеної мети транскордонного співробітництва Чернівецької області визначаються, по-перше, перспективами вироблення стратегій розвитку Карпатського Єврорегіону і Єврорегіону «Верхній Прут»; по-друге, використанням інструментів SWOT-аналізу для чіткого означення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для існуючих інституціоналізованих форм транскордонного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Чернівецька обласна державна адміністрація. Регіональна програма розвитку міжнародного співробітництва Чернівецької області на 2021–2023 роки. Затверджена рішенням 2-ї сесії обласної ради VIII скликання від 30 березня 2021 р. №10-2/21. <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/Prohramy/dep%20comm/rehional-na-prohrama-rozvytku-mizhnarodnoho-spivrobitnytstva-chernivetskoyi-oblasti-na-2021-2023-roky.pdf>

2. Чернівецька обласна державна адміністрація. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/uploaded-files/strategia-chernivetska-2027.pdf>

Наталія САБАДАШ,
аспірантка кафедри політології та державного управління
ORCID: 0000-0002-6095-6712

ІНДЕКС БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ ЯК ІНДИКАТОР ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ М. ЧЕРНІВЦІ

Основна роль транскордонного співробітництва в інтеграційних процесах визначається можливістю прискорення процесів вирівнювання якості життя населення прикордонних територій, щонайменше, до середньоєвропейського та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору. Одним з основних завдань транскордонного співробітництва є нівелювання (пом'якшення) негативного впливу кордонів на життя звичайних громадян. Розуміння того, що люди і зокрема молодь та їх розвиток є найважливішою сферою суспільного розвитку почало набувати все більшого розповсюдження та підтримки у соціальних та економічних дослідженнях, і поступово матеріалізуватися у програмах національного розвитку. ООН на вимогу часу розробила Індекс благополуччя молоді.

Індекс благополуччя молоді (ІБМ) – це онлайн-інструмент, розроблений спільно UNFPA, Фондом ООН у галузі народонаселення в Україні та Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. В. Птухи НАН України, який дозволяє дослідити стан молоді у місті й, з огляду на ці дані, вдосконалити молодіжну політику та проекти для розвитку молоді [1]. Дослідження охоплює 49 індикаторів у 7-ми сферах – освіта, здоров'я, економічні можливості, участь у політичному житті, участь у громадському житті, інформаційні та комунікаційні технології, безпека та захищеність [1].

Ініціатива реалізується в Україні з 2019 року і вже 11 міст вираховують ІБМ: Кременчук, Львів, Миколаїв, Маріуполь, Мелітополь, Херсон, Дніпро, Тернопіль, Луцьк, Одеса та Київ [2].

У липні 2021 року Чернівецька міська рада підписала Меморандум про співпрацю з United Nations Population Fund в Україні щодо участі міста в проєкті «Індекс благополуччя молоді» [5]. Дослідження складалося з 2 частин: онлайн-опитування на сайті ІБМ та збору муніципальної статистики від профільних органів. У онлайн-опитуванні в Чернівцях взяло участь 300 респондентів віком від 14 до 35 років, з них 36% чоловіків та 64% жінок [2].

Як демонструють результати дослідження, найвище молоді люди у Чернівцях, оцінюють інформаційно-комунікаційні технології, участь у громадському житті, рівень освіти та здоров'я. Далі йдуть – економічні можливості, участь у політичному житті, а на останньому місці – безпека [2].

Зокрема результати показали, що Індекс благополуччя молоді у Чернівцях становить 0,74 бала – (максимальне значення – 1 бал) і є друге місце у рейтингу міст України [2].

Враховуючи результати індексу розвиток транскордонного співробітництва необхідно спрямовувати на міжлюдські контакти та розвиток гуманітарного співробітництва, зокрема молодіжні обміни, заходи та проєкти.

З огляду на це, у серпні 2021 року в наметовому таборі для дітей та молоді «Ойкос» м. Чернівці безкоштовно відпочивали діти з Румунії, які приїхали з міста-побратима Чернівців – Сучави, за програмою міжнародного співробітництва [3].

У місті Чернівці 23-28 серпня 2021 року у межах третього Світового конгресу українських молодіжних організацій (СКУМО) відбувся X Форум української молоді діаспори «Чернівці 2021», у якому взяла учать молодь з 12 країн: Грузії, Молдови, Румунії, Канади, Польщі, Бельгії, Іспанії, Ізраїлю, Латвії, Словаччини й України [4]. Молодь зібралась, щоб обговорити перспективи взаємодії між діаспорою та українцями в Україні, встановити дружні контакти з представниками інших країн. Учасники форуму сформували візію майбутніх проєктів, місію і цінності нових форматів співпраці [4].

Отже, за умови реалізації необхідних організаційних заходів прикордонні регіони України зможуть реалізувати наявні можливості транскордонного співробітництва з метою розкриття свого внутрішнього потенціалу, поглиблення соціальних та гуманітарних зв'язків між регіонами України та Європи.

Список використаних джерел

1. Запрошуємо міста з усіх областей України приєднатися до проєкту «Індекс благополуччя молоді». URL: <https://cutt.ly/FISWzrv>.
2. Молодь дала високу оцінку індексу благополуччя Чернівців: ми другі після Львова (інфографіка). URL: <https://bukinfo.com.ua/chernivci/molod-dala-vysoku-ocinku-indeksu-blagopoluchchya-chernivciv-my-drugi-pislya-lvova-infografika>.
3. У таборі на Буковині безкоштовно відпочивають діти з Румунії: URL: <https://suspilne.media/156496-u-tabori-na-bukovini-bezkostovno-vidpocivaut-diti-z-rumunii/>.
4. У Чернівцях провели Форум української молоді діаспори. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3307363-u-cernivcah-proveli-forum-ukrainskoi-molodi-diaspori.html>.
5. Чернівецька міська рада підписала Меморандум про співпрацю – досліджуватимуть «Індекс благополуччя молоді». URL: <https://city.cv.ua/press-center/novyny/chernivetska-miska-rada-pidpisala-memorandum-pro-spivpratsyu-doslidzhuvatimut-indeks-blagopoluchchya-molodi-13150>.

Ірина СТОРОНЯНСЬКА,
д. е. н, професор
ORCID: 0000-0002-0237-1409

ДОВІРА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Економічне зростання та вибір його оптимальної траєкторії для держави, регіону, громади є одним з визначальних критеріїв їх стратегічного розвитку. У середині минулого століття ця задача вважалась успішно розв'язаною нобелівським лауреатом Робертом

Солоу, який у своїй неокласичній моделі екзогенного зростання (опублікованій у 1956 році [1]) встановив чіткі залежності між такими факторами як динаміка зміни кількості населення (яка повинна бути позитивною, однак не надто швидкою), рівень заощаджень населення (який розглядається в контексті інвестиційного потенціалу) та рівень технологічного розвитку (зокрема, розвиток освітньо-наукової сфери, здатність продукувати або сприймати нові технології. Солоу довів, що саме ці фактори та їх оптимальне поєднання визначають можливість довгострокового стійкого економічного зростання країни чи території.

Певний час модель економічного зростання Солоу сприймалась як безумовна, однак згодом практика її застосування вказала на неоднозначність результатів у різних країнах.

Але оскільки ці фактори не змогли пояснити велику частку відмінностей між країнами в доходах на одну особу, фокус поступово перемістився на роль формальних інститутів [2], які розглядаються як чинники, що підтримують або послаблюють ринкові інститути [3] і які формують стимули до накопичення багатства та інновацій [4;5]; а також на оцінку впливу цих інститутів на розвиток людського капіталу [6]. Останнім часом увага була спрямована на глибші фактори, зокрема соціальний капітал і довіру.

Отже, було зрозуміло, що для того щоб модель Солоу запрацювала, країні потрібно створити певні інститути та правила гри. Нобелівські лауреати Джордж Акерлоф (засновник інформаційної економічної теорії, поведінковий економіст) та Роберт Шиллер (поведінковий фінансист) у своїй книзі «Фішинг. Хто і як маніпулює вашим вибором» [7] обґрунтували, що асиметричність інформації та поведінкові чинники суттєво «деформують» результати застосування як класичних, так і неокласичних теорій, а ключовими складовими формування інституційного середовища, спроможного забезпечити економічне зростання, є довіра та справедливість. При цьому автори довели, в сучасних умовах економіка повинна розглядатись виключно в координатах поведінкової економіки, де людська поведінка є товаром, на який можна впливати, кількісно оцінювати, стандартизувати, і яким можна маніпулювати у глобальному масштабі.

Виходячи з моделі Солоу, є лише два способи забезпечити зростання ВВП на одну особу: 1) збільшити інвестиції в бізнес,

2) підвищити продуктивність виробництва. Довіра має вагомий вплив на ці два процеси одночасно. на обидва (рис. 1). Підвищення довіри не тільки дозволяє наростити обсяги довгострокових інвестицій у основний капітал, але й позитивно сприяє на зростання продуктивності за рахунок більш якісних інвестицій, накопичення людського капіталу, організаційних удосконалень.

Зважаючи на зазначене можемо констатувати, що детермінантою економічного зростання в сучасному світі стають поведінкові цінності, які сформувались в суспільстві, визначальною з яких є довіра. Актуалізація поведінкових ефектів відбулась під впливом пандемії COVID-19, яка спричинила величезні зміни в поведінці на індивідуальному, мікро та макрорівнях, вимагаючи від усіх розуміння нових моделей поведінки та розвитку здатності реагувати на них. Водночас такі зміни володіють величезним потенціалом для зміни традиційних моделей поведінки, сформованих у різних країнах, що може стати відправною точкою для відновлення / формування довіри в них.

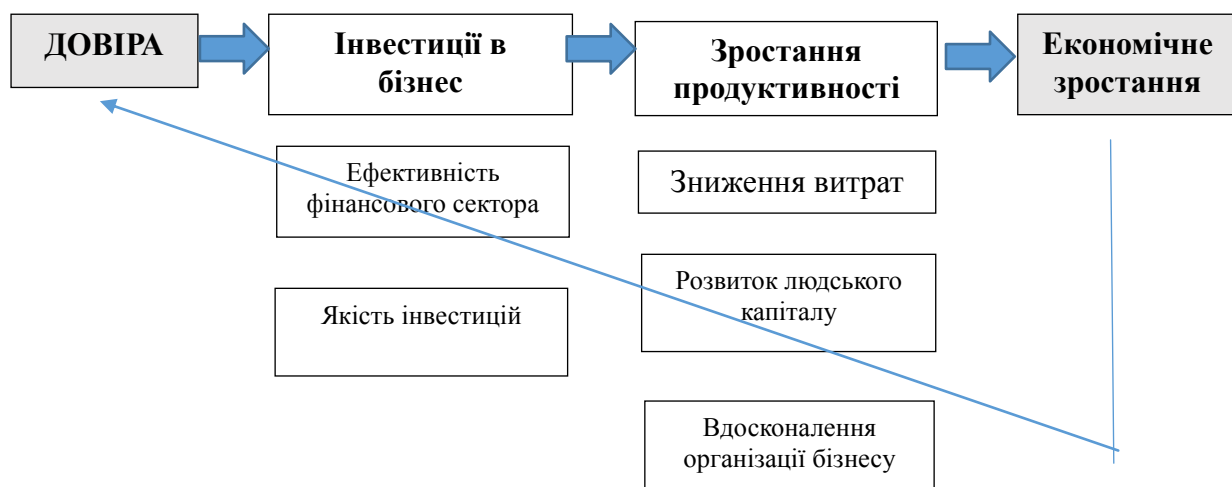

Рис. 1. Взаємовплив довіри та економічного зростання
 Джерело: Розроблено автором.

Звичайно у сучасному світі феномен довіри зазнає змін, внаслідок процесів глобалізації та гуманізації, але особливо сильно її змінює розвиток сучасних технологій. Ми все рідше звертаємось з питаннями до незнайомих людей чи колег і все частіше ставимо питання пошуковим системам, відповідям яких довіряємо. Саме активний

розвиток інформаційних технологій та їх поєднання з довірою як суспільним феноменом призвів до появи шерингової економіки (економіка, яка будується на довірі). І такі трансформації стали можливими завдяки інформаційним технологіям. Коли ми сідаємо в таксі, відкриваємо депозит чи завантажуюмо програму на смартфон – ми виявляємо довіру. Кожна компанія працює над тим, аби клієнти, партнери та співробітники їй довіряли. У сучасному світі створити довіру, так і зруйнувати – може розвиток новітніх технологій.

Загалом можемо зазначити, що Україна знаходиться на етапі переходу від суспільного порядку з обмеженим доступом до суспільного порядку з відкритим доступом. На це накладаються, також: давня історична традиція недовіри до держави й усіх її інститутів, що властива Україні як країні, де держава понад 70 років сприймалась як чужинська для більшості населення; виняткова, навіть за мірками країн «третього світу», слабкість та корумпованість державного управління; наявність впливових та стійких стереотипів, частково загальнолюдських, частково властивих саме посткомуністичним країнам. Це обумовлює поляризацію як у суспільстві в цілому, так і всередині окремих суспільних груп, а також державних інститутів. Як результат, українське суспільство характеризується розтратою символічного капіталу довіри до влади. Одночасно існує певна симетрія між недовірою до системи і довірою до структур, що створюють самі люди для задоволення власних духовних, соціальних, психологічних та інших потреб.

Список використаних джерел

1. Solow R. M. A Contribution to the Theory of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*. 1956. Т. 70, № 1 (February). С. 65—94.
2. North, D.C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, MA, 1990.
3. Stiglitz, J.E. and R. Arnott. Moral hazard and non-market institutions: Dysfunctional crowding out or peer monitoring, *The American Economic Review*, 1991, Vol. 81(1), pp. 179-190.
4. Acemoglu, D., J. Robinson and S. Johnson. The Colonial origins of comparative development: An empirical investigation, *The American Economic Review*, 2001, Vol. 91, pp. 1369-1401.

5. World Development Report. Building Institutions for Markets, Oxford University Press, New York, 2002.
6. Glaeser, E.L. et al. Do institutions cause growth?, The Journal of Economic Growth, 2004, Vol. 9, pp. 271-303.
7. Phishing for Phools: The Economics of Manipulation & Deception. George A. Akerlof and Robert J. Shiller. Princeton University Press, 2015.

Сергій ТРОЯН,
д. і. н., професор,
ORCID: 0000-0002-3053-6530

ЄВРОРЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКО- РУМУНСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (приклад Карпатського Євро регіону)

У системі європейської державної та суспільної взаємодії транскордонне співробітництво займає провідні позиції в контексті міжнародних інтеракцій. Згідно Європейської рамкової конвенції транскордонне співробітництво означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох суб'єктів цих відносин. Основу і майбутнє транскордонного співробітництва—становлять євро регіони. Загалом євро регіон – це певний географічний простір, який включає частини територій двох чи більше країн із спільним кордоном, що домовилися про координацію своєї діяльності в різних сферах. Територіальними структуроутворюючими елементами євро регіонів виступають, як правило, адміністративно-територіальні райони держав із спільними кордонами. Євро регіональна форма транскордонного співробітництва почала активно розвиватися після Другої світової війни. Піонерами транскордонної співпраці були німецько-французькі, норвезько-шведсько-фінські та голландсько-німецькі прикордонні регіони.

Прагнучи наслідувати європейський досвід, Україна ще в перші роки своєї незалежності звернулася до практики єврорегіонів. Процес генези єврорегіонального співробітництва України напряму пов'язаний із врегулюванням низки спірних питань і укладенням договірних відносин з сусідніми державами, в тому числі з Румунією. 2 червня 1997 р. був підписаний Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією, який і створив базові засади для розвитку транскордонної співпраці. Готовність і бажання сторін розвивати цей аспект двосторонніх відносин відображені в ст. 8. Там, зокрема, зазначено, що Договірні Сторони відповідно до положень Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями заохочуватимуть і підтримуватимуть безпосередні контакти та взаємовигідне співробітництво між адміністративно-територіальними одиницями України і Румунії, зокрема у прикордонних зонах. Договір заклав юридичні основи єврорегіональної співпраці, конкретні ж, специфічні елементи встановлювалися на рівні місцевих общин і властей, але за підтримки і допомоги центральних органів влади. 17 червня 2003 р., після 19 раундів переговорів, Україна і Румунія підписали у Чернівцях Договір про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань, що доповнив попередній.

Першим єврорегіоном, до складу якого увійшли адміністративно-територіальні одиниці України та Румунії, став проголошений 14 лютого 1993 р. Карпатський Єврорегіон, який об'єднав 19 прикордонних адміністративно-територіальних одиниць п'яти держав – Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини та України (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області). Теоретичну модель функціонування Карпатського Єврорегіону було розроблено за сприяння експертів Інституту досліджень Схід-Захід. Це єдиний регіон в Європі, до складу якого увійшли прикордонні території п'яти посткомуністичних країн з різним економічним рівнем, різномірною етнічною, релігійною та культурною структурами. Тому від початку його функціонування постала проблема створення системи спільних інтересів і співробітництва з метою мінімізації та уникнення потенційної напруги, непорозуміння між народами, що мешкають на

цих територіях. Метою Асоціації було, насамперед, покращення умов для працевлаштування громадян у сусідніх державах, облаштування прикордонних територій прикордонних переходів, інфраструктури взагалі, спільні зусилля щодо захисту довкілля та природно-рекреаційних ресурсів, покращання відносин між різними народами та їх добробуту. Практично всі ці питання набули додаткової ваги й актуальності в реаліях функціонування в умовах обмежень і загроз, викликаних коронавірусною пандемією COVID-19.

На роль і місце Карпатського Єврорегіону в системі співробітництва України з південними і західними сусідами та ЄС загалом суттєво вплинув вступ країн Центральної та Східної Європи до загальноєвропейського інтеграційного простору в 2004-2013 рр. У результаті Єврорегіон перетворився в контактну зону східного і південно-східного кордону ЄС. Саме тому, виходячи з концепції «Європи регіонів», яка передусім орієнтується на безпеку і стабільність, в інтересах держав-учасниць Карпатського Єврорегіону та ЄС – сприяти його якнайактивнішій діяльності й розбудові. З геополітичного погляду змінився сам статус Карпатського Єврорегіону: він отримав загальноєвропейське визнання. Виходячи з цього, низка місцевих органів влади українського прикордоння вирішили стимулювати транскордонну співпрацю шляхом розробки регіональних програм. Насамперед йшлося про «Стратегію розвитку транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні «Карпати 2003 – 2011» (жовтень, 2003 р.), ініційовану Закарпатською обласною державною адміністрацією та Закарпатською обласною радою і підтриману регіональними органами влади прикордонних регіонів України, Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії.

До позитивів як українсько-румунського єврорегіонального співробітництва загалом, так і в рамках Карпатського Єврорегіону віднесемо співфінансування «дзеркальних» транскордонних проектів за рахунок програм PHARE в Румунії та TACIS CBC в Україні, вирішення питання фінансування і будівництва міжнародного пункту пропуску «Солотвино – Сігету Мармаціей» на українсько-румунській ділянці державного кордону України, а також проведення міжнародних ярмарок і виставок у містах регіону; інтенсифікацію зовнішньоекономічних контактів між територіями; організацію

конференцій для обговорення спільних проблем п'яти країн; підтримку транскордонних ініціатив вищих навчальних закладів; утворення Асоціації університетів Карпатського Єврорегіону; організацію літніх шкіл; сприяння налагодженню комерційних зв'язків між підприємствами країн Карпатського Єврорегіону (заснування Асоціації карпатських торгово-промислових палат); налагодження діяльності прикордонних переходів, співробітництво з різними міжнародними структурами тощо. Нині єврорегіональне співробітництво між Україною та Румунією здійснюється на базі реалізації та конструктивного продовження низки програм. Прикладом можуть слугувати «Спільна оперативна програма Румунія — Україна на 2014–2020» (загальний бюджет склав 66 млн євро), «Програма Чорноморського басейну на 2014–2020 роки» (49,039 млн євро) та «Спільна операційна програма Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна на 2014–2020» (74 млн євро).

Підсумовуючи, можна констатувати, що на сучасному етапі, після розширення ЄС на Схід, а тепер уже і після підписання та вступу в дію Угоди про асоціацію між ЄС і Україною, в розвитку Карпатського Єврорегіону настав переломний момент. Насамперед це означає, що від переважно політико-декларативного єврорегіонального співробітництва розпочався перехід до ефективної економічної співпраці й реалізації пріоритетних спільних господарських транскордонних проєктів. Інтенсифікація співробітництва між Україною та ЄС на засадах укладеної в 2014 р. Угоди про асоціацію є добрим підґрунтям для успішної реалізації відповідних планів.

Разом з тим, одним із основних завдань державної регіональної політики, про що свідчить і досвід українсько-румунської співпраці в рамках Карпатського Єврорегіону, повинна стати транскордонна конвергенція регіонів – поступове зближення параметрів суміжних прикордонних регіонів сусідніх країн при збереженні їх ідентичності. Варто також налагодити активну співпрацю керівних ланок управлінських структур із науковцями-експертами та організаціями громадянського суспільства, які зацікавлені брати участь у розв'язанні значущих проблем по обидва боки державного кордону. Відзначимо також, що українсько-румунське єврорегіональне співробітництво покликане сприяти як внутрішньому розвитку нашої держави, так і її

просуванню до швидшого повноцінного входження до загальноєвропейського інтеграційного об'єднання.

Список використаних джерел

1. Гакман С.М. Європейський інструмент сусідства та партнерства і українсько-молдовсько-румунська транскордонна проектна діяльність. URL: <http://www.cppk.cv.ua/320.php>
2. Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/642_022
3. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією від 2 червня 1997 року // Урядовий кур'єр. 1997. 5 червня.
4. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (ухвалена 21 травня 1980 р., м. Мадрид. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Єврорегіон «Карпати – Україна». URL: <http://euroregionkarpaty.com.ua/about.html>
6. Нечаєва-Юрійчук Н.В. Українсько-румунські відносини на сучасному етапі: виклики Євромайдану // Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність/ Editor Irina Liuba HORVAT / Ирина Люба ГОРВАТ. Editura Muzeului Satmarean, 2016. P.387-396.
7. Troyan Serhiy. The Euro-Regional Point of View of Ukraine-Romania Transfrontier Co-operation // Socio-Political Perspectives on Regionalism in the Modern World, Edited by Wojciech Gizicki and Stanislav Konečný. Towarzystwo Naukowe KUL. Lublin 2019. S.171-186.

Cosmin CHIRIAC,
Lecturer PhD
Constantin-Vasile ȚOCA,
Lecturer PhD

THE FUTURE OF CBC IN BIHOR - HAJDU BIHAR

Starting with the year 2002, across the romanian-hungarian border, the Bihor (Romania) and Hajdú-Bihar counties have established a new cross-border cooperation structure, specifically the Bihor – Hajdú-Bihar Euroregion, its foundations being established through the Regulation of Organization and Functioning of the Bihor – Hajdú-Bihar Euroregion, adopted at Oradea on September 11th, 2002 [1].

The significance of the positioning of the two counties at the romanian-hungarian border, two periferic entities according to the socialist systems of the two neighbouring countries, has changed after 1989, in total opposition to what it meant previously, into a strategic one for the future of the cooperation of the two counties.

The cross-border cooperation process (CBC) [2] was consolidated at the level of the European Union, since its inception in the 1950's, through a series of policies, programmes, institutions and instruments. Even though the two counties were newcomers to an environment of cooperation and collaboration, they benefited from a mature setting, which, with enough willingness and open-mindedness, can benefit both administrative entities.

The programmes and their budget grew over the three programming periods in which the two counties could collaborate. Thus, compared to the 2004-2006 period, at the level of the 8 neighbouring counties of the romanian-hungarian border eligible for CBC (four on each side), the 2007-2013 interval had a much larger budget through the Hungarian-Romanian Cross-Border Cooperation Programme 2007-2013 (HU-RO 2007-2013). The 2014-2020 programming interval provided a new opportunity for cooperation through the Interreg V Programme.

Looking back at the history of CBC at the romanian-hungarian border, our research shows that the Bihor and Hajdú-Bihar counties, especially in the 2014-2020 time frame, were the most active ones, managing to attract significantly more of the available funds than the other bordering counties,

which provides a strong background for future cooperation for the Euroregion.

Looking at the fields and topics that are at the basis of CBC in the Bihor - Hajdú-Bihar Euroregion, corroborated with the policies of the local and county administrations from the Euroregions, our findings show that there are, potentially, three future directions of development, that we present below:

- Tourism is one of them, which depends on two interdependent subsystems: the tourists and the tourist infrastructure and resources [5]. According to the priorities and the measures of the implemented programmes, several types of tourism have a solid infrastructure to support them: social, rural, balneary, business, ecumenical, eco-tourism, adventure, sport and transit a.s.o. This provides a basis to build upon in the current funding time frame.
- According to the policies of the local and county administrations, several industrial parks will be developed in addition to the existing ones, that makes way for sustained economic development, and provides an opportunity for further project implementations in an effort to attract investors, to create jobs a.s.o.
- SMART City is not necessarily a field, per se, but, more of an objective to reach for cities and, even though the name is rather limiting, for towns or, possibly, rural entities as well. Basically, the keyword is SMART, to which one can add anything. As such, it also stands as a buzzword that will definitely attract attention and, if justifiably used, meaning that the proposed projects do really bring improvements in key areas of life through the use of technology, it can be a future direction of development for CBC.

Our research is based on the analysis of public official documents regarding past and future CBC programmes, the analysis of statistical documents regarding CBC in the study area, that provides the necessary information to put forth a prognosis for the future of CBC in the Bihor - Hajdú-Bihar Euroregion.

References

1. Dogot C. La collaboration transfrontalière dans l'Eurorégion Bihor - Hajdú-Bihar. L'Europe Unie : Revue d'études européennes. 1. 40-42.

2. Klára Czimre. Cross-Border Co-operation: theory and practice. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadó. 2006.
3. Antoni Durf-Guimeró – Xavier Oliveras González (2010) Recent dynamics in European cross-border cooperation: towards a new period? Regional Studies Association Annual International Conference 2010. URL: <http://www.regional-studies-association.ac.uk/events/2010/may-pecs/papers/Guimera.pdf>
4. Willem MOLLE. Half a Century of Cross-border Cooperation in Europe. Insights from the Cases of the EUREGIO and the EMR. *Eurolimes*. Vol 21. Cross-border Cooperation in Europe between Successes and Limits, Edited by Constantin-Vasile Țoca, Klara Czimre, Vasile Cucerescu. Oradea University Press. Spring, 2016. P.23-48.
5. Lucian-Gabriel Patrașcu. Esența noțiunii de turism și a turismului receptor ca varietate a acestuia. *Studia Universitatis. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, 2009. Nr.2 (2). P. 201.

*Ioan HORGA,
Prof., PhD*

**THE COVID-19 PANDEMIC ARISE THE ROLE OF THE
NATIONAL AND REGIONAL AUTHORITIES IN CBC
EVOLUTION. CASE STUDY BIHOR (RO)-HAJDU BIHAR (HU)
COUNTIES**

Following the outbreak of the COVID-19 pandemic, most of the EU Member States introduced restrictions for crossing the national borders. After 2 years of Covid-Pandemic situation the level of CBC between the regions of the internal borders was decrises, because the former actors (SMS, business, universities, NGO, etc.) have a weak activity in general, and in the CBC particularly.

But, the cooperation between the states and the mobility of the goods and persons after some weeks of closure, started again and also the CBC for the Health, Working, Trade, etc reason. In this new situation the role of actors in this matter was take by the states, regional and local authorities.

In our The paper tries to test the trends of the evolution of CBC in Central and Eastern Europe in the context of the COVID-19 pandemic. The public authorities becomes as facilitators and, much more, as dynamic actors in cross-border cooperation

We test this item using the results from a survey done among public authorities and decentralized institutions in Bihor county and also by some examples of cooperation in the matter of urgency between the Hospitals from Oradea and Debrecen under the common decision of Hunagrian and Romanian Governement in October 2021.

Such an evolution is beneficial in the dynamics of cross-border cooperation, but at the same time is a discouraging factor in terms of stimulating the initiatives of non-governmental and business actors. If public authorities and other actors can negotiate and work together, cross-border cooperation will gain sustainable dynamics. It is extremely necessary to have a functional interdependence between cross-border cooperation and the regional development policy of each state.

*Ludmila ROȘCA,
PhD, university professor,
Academy of Public Administration,
Republic of Moldova*

REGIONAL INTEGRATION: STRATEGIC GOAL OF THE EASTERN PARTNERSHIP STATES

*„The day will come when the European nations, without losing their
specificity and their glorious individuality, will unite in a higher union,
constituting the European brotherhood.”*
(Victor Hugo)

In a globalised, informational, dynamic world, integrationist processes are an important segment of political-social life. They form the core of the domestic and foreign policy of current states. After adopting the Declaration of Independence, the Republic of Moldova and its political class are facing significant difficulties. On the one hand, there is a traditional relationship with the Russian Federation, with other former union republics; on the other hand, after several centuries, there is a real possibility of establishing an independent state. In the 1990s, the Moldovan intelligentsia had learned more about the Soviet totalitarian system and therefore promoted the model of liberal democracy, which had been implemented in social practice by European countries.

In this context, in 1999, the Government of the Republic of Moldova introduced a particular chapter in its programme of activities, declaring European integration the primary strategic objective of its foreign policy. At the same time, the European Union approved the European Neighbourhood Policy, aimed at providing tangible support to young democratic states in their transition to democracy. The efforts of Moldovan and European diplomats have resulted in the invitation of our country to participate in the activities of the European Conference - a consultative forum at the level of foreign ministers of EU candidate countries [1].

The integrationist processes in different segments of Moldovan social life have influenced the negotiation process of the Action Plan proposed by the European Commission. Several opinions have emerged in Moldovan

society regarding this document: some have supported the intention of the political class to promote European values: peace, stability, democracy, human rights. Others developed Eurosceptic ideas, arguing the need to maintain and develop integrationist processes with Russia, the Customs Union and the Commonwealth of Independent States. A group of analysts and leaders of political parties-initiated criticism of the Association Agreement of the Republic of Moldova with the European Union and the Action Plan. Thus, on the part of the Republic of Moldova, in achieving the strategic objective – European integration, over three decades, we note a lack of political will, lack of responsibility of the political class for the commitments made. This conclusion is also supported by the study "Perception of the European Union and the Russian Federation in the Moldovan press", the authors of which state: "Although the official policy of the state is strictly pro-European, the perception of the European integration process in the consciousness of citizens is ambiguous, being strongly influenced by the common historical past with Russia and other Soviet republics, the presence of the Russian language as the most widespread language of communication, and Russia's geostrategic interests in the region. " [2]

Since the Republic of Moldova inclusion in various European Union programs over three decades, the European institutions have shown a severe and honest attitude towards our country's intention to join the EU institutions. At the launch of the ENP, the European Commission spokesperson said: "This plan is part of the Union's broader strategy towards its future neighbors after enlargement. If there is sufficient political will on the part of our new neighbors, for example, Moldova, we are ready to sit down and draw up an action plan on what we will do together to bring Moldova, with the support of the Union, closer to the market, closer to our shared economy." [1].

Conclusions. Similar situations can be observed in other countries covered by the Eastern Partnership Program and the European Neighborhood Policy. These are occupied countries, consistent in their European integration policy, such as Ukraine and Georgia. Based on Moldova's political, economic and social experience, we can deduce that advancing along the path of European integration is an achievable objective, which requires clarity, seriousness, perseverance and political will on the

part of all actors in social relations: leaders of state institutions, leaders of political parties, civil servants, NGOs and citizens. The experience gained teaches us to apply the tested instruments effectively, one of which is cross-border cooperation. The more we harness the productive potential of European policy instruments, the better we will promote the European model of regional integration.

Bibliography:

1. Integrarea europeană pentru tine. URL: [integrarea-europeana-pentru-tine-ghid-pentru-profesori.pdf](#), vizualizat la 19.01.2022
2. Valeriu Moșneaga, Marcel Benchechi, Diana Benchechi, Percepția Uniunii Europene și a Federației Ruse în presa din Republica Moldova. *Moldoscopie*. N.3 (LXXIV). 2016. Categoria C. P. 64-81.

*Marcela SLUSARCIUC,
PhD in Economics*

CROSS-BORDER REGIONAL ACTORS - INSTITUTIONAL COMPARATIVE ASSESSMENT FRAMEWORK. STUDY CASE ROMANIA-UKRAINE

The background of the paper is at the confluence of two scientific areas: cross-border regions (CB-R) and institutions. In this paper I intend to approach the relation between institutions and cross-border cooperation (CBC) using the institutional and organizational analysis, exploring the role institutions, norms and organizations have on the CBC using as study case Romania-Ukraine CB-R. The endeavor aims to be inventory mostly, and as an underline of the issues that need further detailed research as having a significant impact on the CBC, with secondary potential outcome - a 'map' of actors involved in the CBC. Aligning together the two areas of research, CB-R and institutions, the main questions to be answered through the paper are: what is the role of the institutions, the norms and of the organizations in the governance of CB-R? and which would be the criteria for a

comparative approach between two forms of institutional complex architectures, as to distinguish in a structured manner the similarities and differences, the cooperation points as well as conflictual ones?

In one extended previous research, based on multidisciplinary approach with both, theoretical and on field research, I concluded from the reviewed literature that most of the cross-border areas are weakly developed, mainly in the context of the gravity towards the national centers. I identified aspects that are pressuring on cross-border areas, challenging them against balance and economic and social development aims on long term: the differences between the two neighbouring countries that mark many areas (administrative structures and competences, fiscal and social legislation, small and medium enterprises (SMEs) legal settings and markets, environmental and waste legislation, the exchange rates, transport systems, labor markets, wages levels, social security systems), the possible existence of stereotypes or tensions in the communities, the distance center – periphery (Slusarciuc, 2013). Therefore, the CBC-R governance should be approached differently than the traditional political or territorial sense, as networks of public and private actors that bring together different social systems based on different value systems, decisions being less dependent on the national level. The CB-Rs become forms of institutional building due to the involvement of different types of local governance and the interactions among multilevel governance networks – local, regional, European and even global. In the shaping of these regions it worth to consider the cross-border transfer of the organizational knowledge that is built on repeatedly and good quality interactions, based on principle involvement, mutual understanding, internal legitimacy and mutual commitment, therefore it generates and sustain a capacity for joint projects.

In the framework of institutional and organizational analysis - IOA (Alston, et al., 2018), I will explore the possible role/effects that issues have on the CBC, such: the relation between the outcomes of institutions, and the rights that individuals and groups have to resources (property rights); some forms of organization of production and exchange (markets and firms); the impact of interest groups, legislative, executive and judicial branches, and the bureaucracy; the constitutional rules; beliefs and cultural patterns. The exploration aim is to be more inventory as to underline which of the above needs further detailed research as having a significant impact on the CBC.

Also, the consideration of this approach will help drawing a ‘map’ of actors involved in the CBC.

Aligning together the two areas of research, CB-Rs and institutions, the main questions to be answered through the research are: *what is the role of the institutions, the norms and of the organizations in the governance of CB-Rs? and which would be the criteria for a comparative approach between two forms of institutional complex architectures, as to distinguish in a structured manner the similarities and differences, the cooperation points as well as conflictual ones?*

The aim of the research project, where this paper is part, is to investigate and determine a theoretical institutional architecture for good governance of CB-Rs using as study case Romania-Ukraine CB-R. The specific objectives of the mentioned project are: to identify the theoretical multidisciplinary framework, with accent on the role of institutions and of the organizations in the governance of CB-R; to shape a theoretical institutional complex architecture (as a 3D matrix) that gathers the institutions from the fields: administrative, legal, political, economic, social, cultural or others, as a structured multi-map vision; to identify the criteria for a comparative approach between two forms of institutional complex architectures, as to distinguish in a structured manner the similarities and differences, the cooperation points as well as conflictual ones.

Local authorities are running public affairs within the boundaries of their jurisdiction; therefore, their legal position detain any responsibility for matters outside the administrative unit. In case of the administrative unit along the state border, cooperation with bordering counterparts is not an explicit part of the function. Still, CBC brings advantages on long term for the involved communities: mutual knowledge and trust, economies of scale benefits, better services in some areas (bus routes connecting the whole area irrespectively of administrative borders, continuous learning by fostering exchanges of civil servants; business fostering and stimulation with joint marketing activities, improved sport and leisure services for by building new infrastructure, etc.), management of infrastructure connecting the communities, better visibility and marketing, and not the least, access to external funds (Council of Europe, 2012). On long term these lead to social and economic development and the connection to the area to the rest of the countries, lowering the peripherality effect.

References

1. Alston E., Alston L. J., Mueller B. & Nonnenmacher T. *Institutional and Organizational Analysis: Concepts and Applications*. Cambridge University Press, New York, 2018.
2. Cole D. H. The Varieties of Comparative Institutional Analysis. *Wisconsin Law Review*. 2013/ #3, P. 383-409
3. Council of Europe. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Madrid, 1989.
4. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. 29th printing / ed. Cambridge University Press. New York, 2017.
5. Ostrom E. *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*, 29th printing 2011. 2017 printing / ed. Cambridge University Press. Cambridge, 1990.
6. Slusarciuc M. & Prelipcean G. Intervention priorities for economic development in the crossborder area Romania-Ukraine-Republic of Moldova - A'WOT analysis approach. *Eastern Journal of European Studies*. 2013. #4(2). P. 75-94.
7. Slusarciuc M. Coordinates and Representations of Architecture for a Regional Cross-Border Development Strategy. *CES Working Papers*. 2016. #3(1). P. 182-196.
8. Slusarciuc M. Financial instruments for crossborder economic development. Shaping the new tendencies at the european level. PhD thesis. Universitatea „Ștefan cel Mare”. Suceava, 2013.
9. Slusarciuc M., Partnership and Cooperation Models in Cross-Border Areas. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica*. 2013. #9(4). P. 267-280.
10. Slusarciuc M. Noi arhitecturi ale polilor de dezvoltare cu potențial transfrontalier / Ed. Didactică și Pedagogică. București, 2016.

*Florina-Mariana SZIGETI-BOCOI,
PhD Student
Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca*

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AT THE BORDER IN THE FIRST PANDEMIC YEAR

The main directions of this article are foreign direct investment, the western border of Romania and the border restrictions generated by the Covid-19 pandemic. The paper aim to determine the effects of border closure and its associated restrictions on foreign direct investment in Bihor County, a county situated on the border.

More specifically, we intended to determine whether border restrictions affected the companies with foreign capital in any way, whether there were any reductions or even closures of companies, or whether, on the contrary, new companies were registered.

Specifically, the turnover and number of employees of companies with foreign capital over three years were analyzed, two years before the pandemic and the year of the pandemic, and the measures taken by the authorities, especially measures related to border were identified, relying mainly on quantitative methodology.

The financial data of the companies with foreign capital were taken from an own database, which was constituted with the help of the official sources from the Ministry of Finance of Romania. Data provided by the Ministry of Internal Affairs were also used.

Companies with a turnover of at least 500,000 euros in one of the years 2014-2020 were taken into account, in order to have a representation as clear as possible of their impact on the economic and social landscape, and not for the reason of considering less important the other smaller companies.

The ranking of the top ten largest companies with foreign capital in Bihor County has not undergone substantial changes during the three years, but two companies appeared in the 2020 ranking, registering large increases compared to previous years. Two other companies in the 2018 and 2019 rankings were no longer in the 2020 ranking, but with insignificant decreases that placed them slightly below the ranking.

In the first pandemic year, the number of new foreign-owned companies was higher than the number of foreign-owned companies that went bankrupt.

Compared to 2018 and 2019, several companies recorded decreases in turnover in 2020, some reaching 100% decreases, while others recorded increases of over 200%.

In 2020, the first measure related to border was the President's decree establishing a state of emergency and the last was in December, on the extension of the state of alert.

We believe that this paper has fulfilled one of the three main purposes of the social sciences, namely exploration.

Although large foreign investments have not undergone major changes due to border restrictions caused by the Covid-19 pandemic, it would be interesting to look at Romanian or smaller foreign-owned companies to see if they have successfully withstood the restrictions.

Dariusz WOJAKOWSKI,
PHD in sociology, professor,
AGH-University of Science and Technology, Kraków
ORCID: 0000-0002-7394-5959

THE RESILIENCE OF BORDERLAND COMMUNITIES UNDER THE COVID-19 PRESSURE

The sophisticated nature of state borders implies the diversity of border regions in Central and Eastern Europe, as well as the complexity of challenges, problems, and risks which are connected with the presence of state borders in local and regional communities' life. This complexity is a crucial aspect of the discussion about resilience as an attribute of such communities.

Both borders and resilience might be described from the security perspective (Fekete & Fiedrich, 2018; Parizot *et al.* 2014). Borders should reduce risks, but they also generate them. This nature of borders leads to the situation that resilience of local communities and the borderland area

sometimes has a different meaning than the resilience of state border as the element of whole country. The borders – regardless of their political and economic aspects – based on social practices and cultural representations which are particularly important as we introduce local communities' perspectives to the border processes description. The bordering and cross border practices reinforce the existence of the boundary. It is supported by Hastings Donnan's and Thomas Wilson's (2007, p. 143) statement that although the border is not defined through migration and transborder trade it might be seen that these actions “assume the existence on a certain level and they confirm it in this way”. A paradox emerges when informal, “smuggling” practices simultaneously undermines the existence of borders and contests the results of their existence. The construction of borders through its crossing is particularly important in the EU context. The concept of borderscapes (Brambilla et. al. 2015) emphasizes the multiplicity of actors participating in this process and we intend to indicate local and regional actors: borderland inhabitants, migrants and local governments (Prokkola 2019).

Claudia Bieling and colleagues (2011) stress that resilience should be interpreted in the system paradigm and describe it as a multidimensional phenomenon. Gabriela Pascariu and Gilles Ruet recall four dimensions of resilience from the perspective of social sciences. They are created by capacities of the system to: resist, absorb, adapt, and transform (Rouet & Pascariu 2020 p. 14). Generally, those processual categories create the conceptual framework of what the resilience might be. Wilson and Wilson (2019, p. 127) distinguish five general factors of resilient communities: social, natural, cultural, economic and political ones indicating main research areas of resilience capacities research. These basic properties of resilience may be transformed through different universal theory perspectives. System paradigm concentrate on the maintenance of equilibrium of the system by retaining “the same function, structure, feedbacks, and therefore identity” (Bieling et al., 2011, p. 86), what may distract from transformation capacity which is the most proactive dimension of resilience. Pascariu and Rouet (2020, p. 14) described a transformative perspective as “evolutionary resilience” in which the transformation is perceived as an opportunity for the system to realize long time developmental grow paths.

COVID-19 is an external risk for the borderland communities and their sophisticated connections with and across the state border. The processes of reacting, adapting and transforming of those communities involved with the rapid changes provoked by the COVID-19 pandemic show the strength the resilient potential of borderlands.

The research carried out during the second wave of the pandemic in autumn 2020 in southern borderland of Poland show the first reactions of local institutions undertaking cross-border cooperation in local communities on the Polish borders with Ukraine, Slovakia and the Czech Republic to the experience of the COVID-19 pandemic (Wojakowski 2021). The results of those research primarily presents the state of suspension of cooperation and uncertainty which arising in the areas of institutional activity based on the exchange of large groups of people (culture, sport, tourism, education). Comparing these attitudes with statistical data about cross-border cooperation in the southern border area, it can be noticed that the uncertainty problem concerning those activities that were most widespread here. Culture, education, tourism and sport are areas in which as many as 71.9% of all cross-border projects in southern Poland were implemented (Nijander-Dudzińska et al. 2016). This dominance of soft projects undoubtedly influences the perspective of respondents which attribute it to the whole situation of borderland communities. Perhaps the experience of restrictions observed in the interviews is created by the vision of the collapse of relations in the sphere of broadly understood culture.

As a result of the COVID-19 pandemic, the southern borderland of Poland is pulsating: exactly in this rhythm, the relations at the border and across the border change. The withdrawal from cross-border relations in 2020 is mainly characterized by the ad hoc situation of the introduced national and international restrictions. The local reaction is an attitude to wait out the current situation, which is associated with the expectation of a return to the pre-pandemic "normality". It is most often based on the feeling of certain institutional practices that build border communities and cross-border relations are frozen only temporary. But in fact the respondents use also the a vision of the world that is focused on the here and now and such vision could be treated as an indicator of a social crisis. It shows a very narrow level of resilience of local borderland communities. But the diagnostic nature of the research focused on new phenomena related to the

changes of the cross-border relationships after COVID-19 lets to point also opposite ideas which appeared during that pandemic. Some respondents build a vision of the "new normality", which in the borderland consists mainly in the nationalization of relations on the borderland, or abandoning relations with neighbors in favor of contacts with the center. The positive effects of that vision is the abolition of the peripheral nature of the borderland (the use of new communication technologies to intensify contacts with the center and global relations). But the nationalization of border relations has also very negative influence on cross border relations because it is replacement of international connections with domestic ones. It temporary strengthen some (but not all) local communities, but is not resilient from the perspective of borderland as the region.

References

1. Bieling C, Plieninger T, Trommler K (2011) Cross the border - close the gap: resilience-based analysis of landscape change (Editorial). *European Countryside* 3: 1–10. <https://doi.org/10.2478/v10091-011-0005-0>
2. Bourdieu P.(2010) *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge. Cambridge Univ. Press.
3. Brambilla C, Laine J, Scott W, Bocchi G (2015) Introduction: thinking, mapping, acting and living borders under contemporary globalization. In: Brambilla C, Laine J, Scott W, Bocchi G (eds) *Borderscaping: imaginations and practices of border making*. Ashgate, London. 1-9.
4. Donnan H, Wilson TM (2007) *Granice tożsamości, narodu, państwa*. Wydawnictwo UJ, Kraków.
5. Fekete A, Fiedrich F (2018) Synthesis. In: Fekete A, Fiedrich F (eds), *Urban disaster resilience and security: addressing risks in societies*. The urban book series. Springer International Publishing, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-68606-6>
6. Nijander-Dudzińska A, Wojakowski DT, Wołek A (2016) *Blisko i kulturalnie: współpraca transgraniczna samorządów Polski Południowej. Raport z badań*. <http://www.wspolpracatransgraniczna.pl/images/pdf/raport-wynik-badan.pdf> [27.02.2017].
7. Parizot C, Szary ALA, Popescu G, Arvers I, Cantens T, Cristofol J, Mai N, Moll J, Vion A (2014) The antiatlas of borders: a manifesto. *Journal of Borderlands Studies* 29: 503–512. <https://doi.org/10.1080/08865655.2014.983302>

8. Prokkola EK (2019) Border-Regional Resilience in EU Internal and External Border Areas in Finland. *European Planning Studies* 27 (8): 1587–1606. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1595531>.
9. Rouet G, Pascariu GC (2020) Introduction: resilience and the Eastern Partnership -- what relevance for policies? In: Pascariu GC, Rouet G (eds) *Resilience and the EU's Eastern Neighbourhood Countries from theoretical concepts to a normative agenda*. Palgrave Macmillan US, Cham: 3–24.
10. Wilson GA, Wilson OJ (2019) Assessing the Resilience of Human Systems: A Critical Evaluation of Universal and Contextual Resilience Variables. *Resilience* 7 (2): 126–48. <https://doi.org/10.1080/21693293.2018.1539205>.
11. Wojakowski D. (2021) Pogranicze w czasach niepewności. Pierwsze reakcje na COVID-19 na południowym pograniczu Polski W: Dębicki M, Dolińska K, Kajta J, Makaro J, Niedźwiecka-Iwańczak N, Opiłowska E (eds) *Granice, pogranicza i co dalej – niekończąca się przygoda*, Scholar, Warszawa: 21-33.

ЗМІСТ

Програма семінару	1
Тези виступів	13
БАБУХ Руслана. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ І КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС	14
БАЛЮК Валентин. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДОПОВІДІ «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ»	18
БОСТАН Сергій. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	19
ГАКМАН Сергій. УЧАСТЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ТРАНСКОРДОННІЙ ВЗАЄМОДІЇ: НА ПРИКЛАДІ ЄВРОРЕГІОНУ «ВЕРХНІЙ ПРУТ»	23
КАЛАТ Ярослава, ДЕМЕДЮК Ольга. РОЛЬ ТРАНСКОРДОН- НОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СТИМУЛЮВАННІ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ГРОМАД ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ (НА ОСНОВІ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ)	26
КАПТАЛАН Сергій. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»	30
КЛИМ Руслана. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ БОЛГАРІЄЮ ТА РУМУНІЄЮ	35
КРУГЛАШОВ Анатолій. СТАГНАЦІЯ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ: ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ	37
ЛЕНДЬБЕЛ Мирослава. НОВІТНІ АКТОРИ ТРАНСКОРДОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	41

ЛЫСЮК Анатолій. БЕЛАРУСЬ И ПОЛЬША: ТРАНСГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В УСЛОВИЯХ ГИБРИДНОЙ ВОЙНЫ	44
МЕЛЬНИЧУК Любов. «СИЛУЕТ» УКРАЇНИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ РУМУНІЇ	47
НЕЧАСВА-ЮРІЙЧУК Наталія. ПРИКОРДОННЯ: ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА МІЖЕТНІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В КРИЗОВИХ УМОВАХ..	51
ПРИТУЛА Христина, МАКСИМЕНКО Анна, КИРИК Ірина. РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У РАМКАХ ТРАНСПОРТНОЇ ПАНЕЛІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ...	55
РІШКО Людмила. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОТГ	58
РОТАР Наталія. РОЛЬ СТРАТЕГУВАННЯ У ВИРОБЛЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	62
САБАДАШ Наталія. ІНДЕКС БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ ЯК ІНДИКАТОР ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ М. ЧЕРНІВЦІ	66
СТОРОНЯНСЬКА Ірина. ДОВІРА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	68
ТРОЯН Сергій. ЄВРОРЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (приклад Карпатського Єврорегіону)	72
CHIRIAC Cosmin, ȚOCA Constantin- Vasile. THE FUTURE OF CBC IN BIHOR - HAJDU BIHAR	77
HORGA Ioan. THE COVID-19 PANDEMIC ARISE THE ROLE OF THE NATIONAL AND REGIONAL AUTHORITIES IN CBC EVOLUTION. CASE STUDY BIHOR (RO)-HAJDU BIHAR (HU) COUNTIES	79
ROȘCA Ludmila. REGIONAL INTEGRATION: STRATEGIC GOAL OF THE EASTERN PARTNERSHIP STATES	81

SLUSARCIUC Marcela. CROSS-BORDER REGIONAL ACTORS - INSTITUTIONAL COMPARATIVE ASSESSMENT FRAMEWORK. STUDY CASE ROMANIA-UKRAINE	83
SZIGETI-BOCOI Florina-Mariana. FOREIGN DIRECT INVESTMENT AT THE BORDER IN THE FIRST PANDEMIC YEAR...	87
WOJAKOWSKI Dariusz. THE RESILIENCE OF BORDERLAND COMMUNITIES UNDER THE COVID-19 PRESSURE	88

**ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ - ВИПРОБУВАННЯ КРИЗАМИ:
ПОШУКИ БІЛЬШОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА
РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ**

Міжнародний науково-практичний семінар

**26-27 січня 2022 року
Чернівці, Україна**

**CROSS-BORDER COOPERATION – THE CHALLENGE OF CRISES:
THE SEARCH FOR GREATER EFFICIENCY
AND EFFECTIVENESS**

International scientific and practical seminar

**26-27 January, 2022
Chernivtsi, Ukraine**

Підписано до друку 25.01.2022. Формат 60x84/16.
Умов. друк. арк. 5,35. Зам. № 1. Тираж 70 прим.
Виготівник: Яворський С.Н.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ЧЦ № 18 від 17.03.2009.